

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Практикум

Рекомендовано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
як навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра
за освітніми програмами «Менеджмент і бізнес-адміністрування»,
«Менеджмент міжнародного бізнесу», «Логістика»
спеціальності 073 Менеджмент

Укладачі: А. В. Кваско, О. В. Гук

Електронне мережеве навчальне видання

Київ
КПІ ім. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО
2024

УДК 658(075.8)

Укладачі: *Кваско Алла Володимирівна*, канд. екон. наук, доц.
Гук Ольга Володимирівна, канд. екон. наук, доц.

Рецензент *Кривда О. В.*, канд. екон. наук, доц., доцент кафедри економіки і підприємництва

Відповідальний редактор *Шендерівська Л. П.*, канд. екон. наук, доц.

*Гриф надано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
(протокол № 3 від 09.01.2025 р.)
за поданням вченої ради факультету менеджменту та маркетингу
(протокол № 5 від 25.11.2024 р.)*

Економіка підприємства [Електронний ресурс] : практикум : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за освіт. програмами «Менеджмент і бізнес-адміністрування», «Менеджмент міжнародного бізнесу», «Логістика», спец. 073 Менеджмент / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: А. В. Кваско, О. В. Гук. – Електрон. текст. дані (1 файл). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. – 90 с.

Практикум укладено відповідно до силабусу навчальної дисципліни «Економіка підприємства» для студентів спеціальності 073 Менеджмент. У посібнику для кожної теми курсу наведено питання для обговорення, практичні завдання у вигляді задач і кейсів, завдання тестового контролю, а також питання для самостійного опрацювання, що забезпечує більш поглиблене вивчення матеріалу. Видання призначено для здобувачів ступеня бакалавр за спеціальністю 073 Менеджмент, а також буде корисним для студентів інших економічних спеціальностей.

УДК 658(075.8)

Реєстр. № НП 24/25-178. Обсяг 2,88 авт. арк.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
проспект Берестейський, 37, м. Київ, 03056
<https://kpi.ua>

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5354 від 25.05.2017 р.

© КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Практичне заняття 1. Економічні основи функціонування в системі ринкових відносин. Статистика підприємств за видами діяльності в умовах війни.	5
Практичне заняття 2. Зміни в економіці під час війни	15
Практичне заняття 3. Реєстрація бізнесу в умовах невизначеності	24
Практичне заняття 4-5. Основні та оборотні засоби підприємства	27
Практичне заняття 6. Зовнішні та внутрішні фактори формування ефективності діяльності підприємства	35
Практичне заняття 7-8. Трудові ресурси та соціальна відповідальність підприємства як сучасна парадигма розвитку	38
Практичне заняття 9. Планування діяльності підприємства, маркетингові дослідження	47
Практичне заняття 10. Інвестиційні ресурси та інноваційні процеси на підприємстві	52
Практичне заняття 11-12. Витрати підприємства і формування собівартості продукції	58
Практичне заняття 13. Формування і розподіл прибутку. Оподаткування підприємств	64
Практичне заняття 14. Доходи та цінова політика підприємства	68
Практичне заняття 15. Фінансові результати діяльності підприємства	72
Практичне заняття 16. Державна та грантова підтримка малого та середнього бізнесу	79
Практичне заняття 17. Банкрутство, антикризова діяльність, економічна безпека та фінансова санація підприємства	82
Перелік питань на екзамен	87
ЛІТЕРАТУРА	89

ВСТУП

Формування ринкової системи господарювання та посилення конкуренції вимагають від підприємств впровадження відповідного організаційно-економічного механізму для реалізації своїх бізнес-інтересів, що здатний забезпечити їх ефективне функціонування. Суб'єкти господарювання самостійно обирають вид діяльності, формують виробничий та ресурсний потенціали, впроваджують заходи для забезпечення їх ефективного господарювання. Все це потребує наявності відповідних економічних знань у фахівців підприємств.

Навчальна дисципліна «Економіка підприємства» є базовою для підготовки фахівців спеціальності 073 Менеджмент. Метою вивчення курсу є забезпечення достатнього рівня теоретичних знань і практичних навичок про основи ефективного функціонування суб'єктів господарювання та сформувати у студентів сучасне економічне мислення.

Об'єктом вивчення дисципліни є економічні процеси, що відбуваються на підприємствах, виробничо-господарська діяльність суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки. Предметом вивчення дисципліни «Економіка підприємства» є процеси, методи та способи поєднання елементів виробничого процесу й ресурсів, наявних у суб'єкта господарювання, використання виробничого потенціалу підприємства для забезпечення високої ефективності його діяльності. Іншими словами, закономірності функціонування та розвитку підприємств у ринкових умовах господарювання.

Зміст практикуму в логічній послідовності відображає структуру дисципліни. Кожна тема містить перелік питань для обговорення, практичні завдання, завдання тестового контролю та питання для самостійного опрацювання, що забезпечує більш поглиблене вивчення матеріалу. Змістовне наповнення практикуму відповідає силабусу дисципліни «Економіка підприємства».

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Економічні основи функціонування в системі ринкових відносин. Статистика підприємств за видами діяльності в умовах війни. Виробнича програма підприємства

Питання для обговорення

1. Підприємство як економічний суб'єкт господарювання.
2. Цілі та напрями діяльності підприємства.
3. Основні законодавчі акти, що регулюють діяльність підприємств.
4. Організаційно-правові форми підприємств
5. Об'єднання підприємств в Україні.
6. Зовнішнє середовище господарювання підприємства.
7. Виробнича програма підприємства.

Практичні завдання

Завдання 1.

До якої економічної категорії з переліку №1 (табл. 1.1) відносяться наведені визначення з переліку №2 (табл. 1.2)?

Таблиця 1.1 – Перелік економічних категорій (перелік №1)

А	Акціонерне товариство	Е	Повне товариство
Б	Асоціація	Є	Сектор економіки
В	Мета підприємства	Ж	Статут
Г	Підприємництво	З	Філія
Д	Підприємство	И	Юридична особа

Таблиця 1.2 – Перелік визначень економічних категорій (перелік №2)

№зп	Визначення
1	2
1	Самостійний господарюючий статутний суб'єкт, який має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідну і комерційну діяльність з метою одержання відповідного прибутку.
2	Організація, яка має у власності, господарському володінні або оперативному управлінні майно, відповідає за своїми зобов'язаннями цим майном, може від свого імені купувати або здійснювати майнові та особисті немайнові права, нести зобов'язання, бути позивачем та відповідачем у суді
3	Відособлений підрозділ юридичної особи, який розташовується поза місцем його знаходження, але здійснює всі функції юридичної особи або їх частину.

1	2
4	Положення, яке регулює діяльність установ, організацій, підприємств, їх взаємовідносини з іншими організаціями, їх права та обов'язки в певній сфері господарської діяльності.
5	Товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями, члени якого несуть відповідальність за зобов'язаннями лише в межах номінальної вартості належних їм акцій.
6	Ініціативно-самостійна господарсько-комерційна діяльність у сфері виробництва і реалізації товарів (надання послуг) окремих фізичних та юридичних осіб, яку цілком зорієнтовано на одержання прибутку (доходу) і яка здійснюється від власного імені, на власний ризик і під особисту відповідальність.
7	Найпростіша форма договірною об'єднання під-в та інших підприємницьких структур, що передбачає постійну координацію підприємницької діяльності, при цьому не може втручатися у виробничу та комерційну діяльність будь-якого з її учасників.
8	Товариство, всі учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.
9	Сукупність інституційних одиниць які мають подібні економічні цілі, функції та поведінку
10	Умовне аналітичне поняття, яке використовується для стислого опису чинників поведінки підприємства

Завдання 2.

Розподілити класифікаційні ознаки суб'єктів підприємницької діяльності, наведені в таблиці, між фізичною особою-підприємцем (приватним підприємцем) та приватним підприємством (юридичною особою).

Таблиця 1.3 – Класифікаційні ознаки суб'єктів підприємницької діяльності

Класифікаційні ознаки	Приватний підприємець	Приватне підприємство
1	2	3
Форма особистої участі у підприємницькій діяльності		
Організаційно-правова форма юридичної особи, що діє на основі приватної власності громадян або суб'єкта господарювання		
Засновником може бути, як фізична, так і юридична особа, резиденти України і будь-якої іншої країни		
Засновників і учасників може бути декілька		
Відповідає за зобов'язаннями перед кредиторами усім своїм майном		
Відповідає за зобов'язаннями лише майном, яке перебуває на балансі підприємства		
Діє одноособово, зокрема і керує діяльністю		
Управління може здійснюватися як одноособово, так і колегіально.		

1	2	3
Здійснює управління виключно на власний розсуд.		
У ході реєстрації заповнюється реєстраційна картка відповідного зразка		
Веде законодавчо встановлену бухгалтерську звітність і сплачує обов'язкові державні та місцеві податки та платежі		
Не обов'язкове відкриття рахунку в комерційному банку та виготовлення печатки		
Окрім реєстраційної картки складається статут підприємства.		
Сплачує фіксований або прибутковий податок з громадян на основі книги доходів і витрат.		
Офіційна назва такого суб'єкта підприємництва відображена прізвиськом підприємця		
Офіційна назва такого суб'єкта підприємництва може бути будь-якою		

Завдання 3.

Оберіть три суб'єкти господарювання та охарактеризуйте їх за наведеними в таблиці класифікаційними ознаками. Обґрунтуйте відповіді.

Таблиця 1.4 – Класифікація суб'єктів господарювання

Класифікаційні ознаки	Підприємство		
Форма власності (<i>приватна; колективна; комунальна, державна; змішана</i>)			
Форма господарювання (<i>одноосібні; кооперативні; орендні; господарські товариства</i>)			
За способом утворення та формування статутного капіталу (<i>унітарні, корпоративні</i>)			
За належністю капіталу (<i>національні, закордонні, з іноземними інвестиціями, змішані</i>)			
Кількість працівників підприємства (<i>мікропідприємство; мале; середнє; велике</i>)			
Обсяг чистого доходу підприємства (<i>мікропідприємство; мале; середнє; велике</i>)			

Завдання 4.

Визначити категорію, до якої належить підприємство відповідно до критеріїв, наведених у ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Курс євро відносно гривні прийняти станом на 01 вересня поточного року за курсом НБУ.

Таблиця 1.5 – Показники діяльності підприємства

Підприємство	Балансова вартість активів		Чистий дохід від реалізації продукції		Середня кількість працівників		Категорія підприємства
	тис. грн	категорія до якої може належати підприємство	тис. грн	категорія до якої може належати підприємство	осіб	категорія до якої може належати підприємство	
1	2	3	4	5	6	7	8
№ 1	972810,1		3509922,4		223		
№ 2	94155,7		20485,8		8		
№ 3	1863000,4		1197068,3		32		
№ 4	487442,6		2438643,9		302		
№ 5	145802,3		7519,3		12		
№ 6	134280,4		9774353,2		140		
№ 7	134725,6		5866362,8		178		
№ 8	1232654,3		644886,5		202		
№ 9	124001,2		26625,2		8		
№ 10	153904,7		877504,4		20		

Завдання 5.

Акціонерне товариство «ХХХ» випустило 15000 простих акцій по 500 грн. кожна і 1000 привілейованих акцій по 800 грн. Знайти суму акціонерного капіталу і контрольного пакету акцій, якщо для забезпечення контролю необхідно мати 25% акцій, які мають право голосу.

Завдання 6.

Засновники акціонерного товариства оприлюднили інформацію про випуск акцій. 20% статутного фонду були розподілені між засновниками. Визначити, яка мінімальна кількість акцій повинна бути розповсюджена між учасниками (акціонерне товариство вважається заснованим якщо викуплено 60% акцій). Товариство випустило лише прості акції, номінальна вартість кожної – 200 грн., статутний фонд – 1 млн. грн.

Завдання 7.

Розрахувати план випуску товарної, валової та реалізованої продукції підприємства за даними таблиці 1.6. Залишок незавершеного виробництва на початок планового періоду становить 900 тис. грн., на кінець періоду –

600 тис. грн. залишок готової продукції на 01.01 – 140 тис. грн., а на 31.12 – 125 тис. грн.

Таблиця 1.6 – Дані для розрахунку

Продукція	Обсяг випуску, шт.	Оптова ціна, грн.	сума, тис. грн.
Виріб А	2500	600	
Виріб Б	400	750	
Виріб В	1200	325	
Запасні частини	10	30	
Послуги промислового характеру	-	-	1850

Завдання 8.

За даними таблиці обчислити показник валової, товарної та реалізованої продукції підприємства. Залишки готової продукції на складі підприємства: на початок року – 800 тис. грн., на кінець року – 245 тис. грн.

Таблиця 1.7 – Дані для розрахунку (тис. грн.)

Продукція підприємства	Обсяг випуску	Залишок незавершеного виробництва	
		на початок року	на кінець року
Виріб А	1 500	80	90
Виріб Б	2 000	10	12
Виріб В	1 800	300	170
Виріб Г	750	580	490
Інша продукція для власних потреб	60	15	12
Послуги промислового характеру	95	70	75

Завдання 9.

Основна продукція виробничого підприємства у поточному році становить 52 000 тис. грн, послуги промислового характеру – 4 800 тис. грн. Вартість напівфабрикатів власного виробництва дорівнює 5 400 тис. грн, з яких 65% використано у власному виробництві, решта реалізується на сторону. Обсяг незавершеного виробництва на кінець року збільшиться на 3 900 тис. грн. Залишки нереалізованої продукції на кінець року зростуть на 200 тис. грн.

Визначте обсяг товарної, валової, реалізованої та чистої продукції, якщо вартість матеріальних витрат і сума амортизаційних відрахувань становлять 60% товарної продукції.

Завдання 10.

Основна продукція підприємства запланована в обсязі 52 млн. грн., послуги промислового характеру – 4,5 млн. грн. Вартість напівфабрикатів складе в запланованому періоді 4 млн. грн, із них 50% буде використано для власного виробництва. Розмір незавершеного виробництва на кінець періоду збільшиться на 2,8 млн. грн. Залишки готової продукції на складі на початок періоду – 7,5 млн. грн., на кінець періоду – 3 млн. грн. Визначити обсяг товарної, реалізованої, валової продукції підприємства.

Завдання 11.

Плановий обсяг товарної продукції підприємства в оптових цінах становить 4,5 млн. грн. Вартість основних матеріалів, використаних для виготовлення даної продукції 1 млн. грн., купованих напівфабрикатів і комплектуючих виробів – 0,5 млн. грн., амортизаційні відрахування – 0,315 млн. грн. Обчислити обсяг чистої та умовно чистої продукції підприємства.

Завдання 12.

За даними таблиці обчислити обсяг товарної, валової та реалізованої продукції підприємства, валовий і внутрішньозаводський обороти. Залишки готової продукції на складі підприємства на початок року – 800 тис. грн, на кінець періоду – 245 тис. грн.

Таблиця 1.8 – Дані для розрахунку (тис. грн.)

Цех - виробник продукції	Цех – споживач продукції							Випуск продукції на сторону	Залишок незавершеного виробництва	
	Цех 1	Цех 2	Цех 3	Цех 4	Цех 5	Цех 6	Всього		На поч. року	На кін. року
Цех 1	-	200	800	-	50	70	1120	75	70	80
Цех 2	-	-	240	-	-	10	250	30	10	12
Цех 3	-	-	-	3400	50	70	3520	100	310	160
Цех 4	-	-	-	-	-	-	-	6150	575	480
Цех 5	70	60	90	35	-	30	285	75	20	18
Цех 6	70	200	280	80	25	-	655	110	75	85

Завдання 13.

Основна продукція виробничого підприємства у поточному році становить 52 000 тис. грн, послуги промислового характеру – 4 800 тис. грн. Вартість напівфабрикатів власного виробництва дорівнює 5 400 тис. грн., з яких 65% використано у власному виробництві, решта реалізується на сторону. Обсяг незавершеного виробництва на кінець року збільшиться на 3 900 тис. грн. Залишки нереалізованої продукції на кінець року зростуть на 200 тис. грн.

Визначте обсяг товарної, валової, реалізованої та чистої продукції, якщо вартість матеріальних витрат і сума амортизаційних відрахувань становлять 60% товарної продукції.

Завдання тестового контролю

1. Якої з ознак підприємства відноситься наступне визначення: «Єдність усіх структурних підрозділів підприємства, включених у єдиний процес виготовлення продукції або окремих частин готового виробу»?

- а) фінансова функція;
- б) економічна єдність;
- в) адміністративна функція;
- г) виробничо-технічна єдність.

2. Відокремлений структурний підрозділ, який не користується юридичною і господарською самостійністю, не має власного статуту та балансу, діє від імені і за дорученням головного підприємства, має однакову з ним назву – це:

- а) філія;
- б) представництво;
- в) дочірнє підприємство;
- г) всі відповіді вірні.

3. Підприємство, засноване на власності окремого громадянина України, з правом найму робочої сили – це:

- а) приватне підприємство;
- б) індивідуальне підприємство;
- в) сімейне підприємство;
- г) кооперативне підприємство.

4. До якої форми господарського об'єднання відноситься визначення: «Тимчасове статутне об'єднання, створене на основі інтеграції виробничих, наукових і комерційних інтересів об'єднаних підприємств з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації»?

- а) асоціація;
- б) корпорація;
- в) консорціум;
- г) концерн.

5. До якої форми господарського об'єднання відноситься визначення: «Статутне об'єднання підприємств, інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності»?

- а) асоціація;
- б) корпорація;
- в) консорціум;
- г) концерн.

6. Товариство, статутний фонд якого поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, при цьому відповідальність за зобов'язаннями товариства учасники несуть в межах їхніх внесків – це:

- а) товариство з обмеженою відповідальністю;
- б) акціонерне товариство;
- в) повне товариство;
- г) товариство з додатковою відповідальністю.

7. В якому з варіантів правильний перелік критеріїв, що відповідають транснаціональній корпорації?

а) компанія має багатонаціональний склад персоналу та її вищого керівництва; діє у трьох країнах; частка закордонних операцій у продажах компанії становить 10%;

б) компанія має багатонаціональний склад персоналу та її вищого керівництва; діє у п'яти країнах; частка закордонних операцій у продажах компанії становить 10%;

в) компанія має багатонаціональний склад персоналу та її вищого керівництва; діє у п'яти країнах; частка закордонних операцій у продажах компанії становить 20%;

г) компанія має багатонаціональний склад персоналу та її вищого керівництва; діє у п'яти країнах; частка закордонних операцій у продажах компанії становить 30%.

8. В якому з переліків всі перелічені складові відносяться до мікросередовища підприємства?

а) нормативно-правова система, посередники, постачальники;

б) посередники, фінансово-банківська система, податкова політика;

в) посередники, конкуренти, постачальники;

г) податкова політика, конкуренти, засоби масової інформації.

9. Виробнича програма підприємства відображає:

а) величину виробничої потужності;

б) собівартість;

в) обсяг випуску продукції;

г) склад основних засобів.

10. Вся продукція у вартісному виразі, незалежно від ступеня її готовності – це продукція ...

а) валова;

б) реалізована;

- в) чиста;
- г) товарна.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Поняття малих підприємств (малого бізнесу).
2. Правові основи функціонування підприємств.
3. Статут підприємства, колективний договір.
4. Внутрішнє середовище функціонування підприємства.
5. Проаналізуйте статистику підприємств в умовах війни.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

ЗМІНИ В ЕКОНОМІЦІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Питання для обговорення

1. Розгляд основних аспектів впливу війни на економіку.
2. Економічна стійкість та відновлення.
3. Особливості ринку праці під час війни.
4. Дискусія за кейсами.

Практичні завдання

Завдання 1.

На основі даних Державної служби статистики України (табл.2.1–2.2) проаналізуйте динаміку та структурні зміни кількості діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності за 2021–2023 рр.

Таблиця 2.1 – Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	2021 рік	2022 рік	2023 рік
<i>Усього</i>	<i>1956320</i>	<i>1732576</i>	<i>1913257</i>
зокрема			
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	70803	53281	62960
Промисловість	121787	102500	114155
Будівництво	56627	44720	50621
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	777419	661158	714544
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	94633	88184	101749
Тимчасове розміщення й організація харчування	69775	57734	67318
Інформація та телекомунікації	284141	295912	306822
Фінансова та страхова діяльність	10643	9261	10106
Операції з нерухомим майном	94342	79131	86625
Професійна, наукова та технічна діяльність	143210	137409	160419
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	54153	45891	52651
Освіта	17927	17450	25321
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	34574	32268	38131
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	15829	13548	16116
Надання інших видів послуг	110457	94129	105719

Джерело: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Таблиця 2.2 – Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності в розрізі «підприємство – ФОП»

Види економічної діяльності	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	Підприємства	ФОП	Підприємства	ФОП	Підприємства	ФОП
Усього	370906	1585414	261992	1470584	307916	1605341
зокрема						
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	47753	23050	32844	20437	40889	22071
Промисловість	49059	72728	36422	66078	41846	72309
Будівництво	31500	25127	21574	23146	24798	25823
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	97038	680381	67395	593763	79577	634967
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	17619	77014	13151	75033	16473	85276
Тимчасове розміщування й організація харчування	7560	62215	4805	52929	5628	61690
Інформація та телекомунікації	16384	267757	11793	284119	13763	293059
Фінансова та страхова діяльність	4234	6409	3248	6013	3461	6645
Операції з нерухомим майном	36093	58249	26508	52623	30630	55995
Професійна, наукова та технічна діяльність	29556	113654	19748	117661	22948	137471
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	18587	35566	13170	32721	15169	37482
Освіта	2682	15245	1853	15597	2251	23070
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	7569	27005	6131	26137	6713	31418
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	2264	13565	1485	12063	1721	14395
Надання інших видів послуг	3008	107449	1865	92264	2049	103670

Джерело: Державна служба статистики України [9]

Завдання 2.

Результати опитування підприємців щодо пріоритетності ресурсів для післявоєнного відновлення їх компаній наведені на рис.2.1. Прокоментуйте ці результати. На Вашу думку чи відображають вони ситуацію в таких галузях

економіки як промисловість, будівництво, сільське господарство? Обґрунтуйте відповідь.

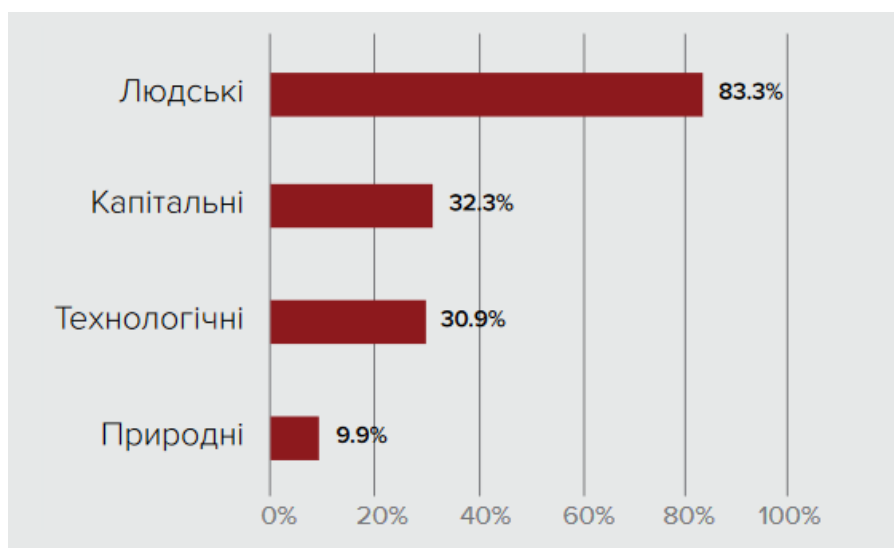

Рисунок 2.1 – Результати опитування підприємців щодо пріоритетності ресурсів для післявоєнного відновлення їх компаній

[<https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf>]

Завдання 3.

На основі даних табл. 2.3 проаналізуйте обсяги виробництва продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання в Україні у 2020-2023 роках.

Таблиця 2.3 – Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання у 2020-2023 роках

Рік	Суб'єкти господарювання				Разом
	Суб'єкти великого підприємництва	Суб'єкти середнього підприємництва	Суб'єкти малого підприємництва	Суб'єкти мікропідприємництва	
Усього обсяг виробленої продукції (товарів, послуг), млрд. грн.					
2020	2457,5	2509,8	2327,1	1342,0	7294,4
2021	3409,0	3289,6	2940,6	1721,7	9639,3
2022	2548,9	3280,8	1882,7	688,3	7712,5
2023	3038,0	3688,6	2252,2	549,1	8978,7
зокрема, обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) промисловістю, млрд. грн.					
2020	1579,7	1004,3	318,3	118,3	2902,3
2021	2341,2	1287,1	408,8	153,5	4037,1
2022	1671,6	1341,1	301,4	78,1	3314,0
2023	1872,4	1346,3	411,0	49,2	3629,7

Джерело: Державна служба статистики України [9]

Завдання 4.

Серед п'яти областей (Закарпатська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Вінницька) оберіть місце релокації бізнесу для таких суб'єктів господарювання:

- 1) будівельна фірма;
 - 2) швейне підприємство (цех);
 - 3) деревообробне (меблеве) підприємство;
- Обґрунтуйте вибір місця релокації бізнесу.

Завдання 5.

Ознайомтесь з прикладом релокації бізнесу і дайте відповіді на запитання:

- 1) Що вплинуло на вибір місця релокації компанії?
- 2) Як Collar Company змогла зберегти трудовий колектив?
- 3) З якими ще проблемами зіштовхнулась компанія і що дозволяє їй залишатись на ринку та досягати успіху?

Collar Company

Компанія Collar Company з Чернігова виробник інноваційної продукції для домашніх тварин. Вона виготовляє все, що потрібно для комфортного життя хатніх улюбленців: повідці, нашийники з GPS-трекерами, тренувальні снаряди PULLER, наповнювачі для котячих туалетів SuperCat, ветеринарні препарати. Її продукція продається у 78 країнах. Амуніція має ліцензовані дизайни (NASA, Warner Bros тощо), а запатентований тренувальний снаряд PULLER використовується при проведенні міжнародних змагань серед собак. До повномасштабного вторгнення росії в Collar Company працювало 596 осіб. Але з початком війни всі операції на виробництві були призупинені, а працівникам сказали не виходити на роботу. Команду інформували про поточну ситуацію через групу в месенджері. Вже в перший день війни для допомоги співробітникам та їхнім родинам створили волонтерський штаб. Упродовж 18 днів засновник компанії Юрій Синиця разом з колективом залишався в Чернігові. Однак коли обстріли стали інтенсивнішими, керівник

поїхав до Івано-Франківська шукати склади й приміщення для виробництва. Тоді ж за ним почали виїжджати робітники з родинами.

«Для релокації я обрав Івано-Франківськ, бо отримав підтримку місцевої торгово-промислової палати. У березні ми перевезли туди готову продукцію та частину виробничих потужностей. Зараз там склад, головний офіс і виробництво PULLER. Обладнання для виготовлення наповнювачів котячих туалетів ми перевезли до Хмельницького», – каже підприємець.

Коли російську армію вибили з Чернігівської області, частина працівників повернулася у місто й відновили роботу. Почали з маленьких партій, але з часом планують нарощувати обсяги. Вже запущено виробництво аксесуарів, амуніції та пошита перша партія нашійників.

«Ми робимо все, щоб у людей була робота. Нікого не звільнили, навіть взяли нових працівників в Івано-Франківську. У нас співробітники отримували зарплату весь час, жили в хостелі, який орендувала компанія. Але для повноцінного відновлення роботи підприємства потрібно відбудовувати інфраструктуру в Чернігові, щоб люди могли повертатися й працювати в безпечних умовах», – пояснює Юрій.

За оцінками підприємця, ринок в Україні зменшився у п'ять разів. Експортні ж клієнти поки не підтверджують співпрацю через невизначеність і нестабільність в країні. Додаються проблеми з доставленням сировини, оскільки деякі постачальники перебувають у регіонах, де тривають обстріли. Проте 29 березня 2022 року компанія все ж відвантажила перше замовлення по Україні, а 19 квітня – в Японію. Влітку того ж року компанія взяла участь у міжнародній виставці Interzoo у Нюрнберзі (Німеччина).

Юрій Синиця каже, що наразі планує розширювати представництво Collar у західних регіонах України та залишити головний офіс в Івано-Франківську. Повернення ж до Чернігова залежить від безпекової ситуації в місті. Скільки коштував переїзд бізнесу, власник не озвучив, проте зазначив, що для цього використали всі наявні фінансові ресурси компанії [10].

Завдання 6.

Ознайомтесь з прикладом релокації бізнесу «Димне м'ясо від Тараса» та дайте відповіді на такі питання:

- 1) На Вашу думку, чому для відкриття ще одного виробництва було обрано Рівненську область?
- 2) Як «Димне м'ясо від Тараса» змогло відновити бізнес?
- 3) Які можливості надає позика за програмою релокації бізнесу від Ощадбанку?

«Димне м'ясо від Тарас» :отримали кредит, щоб запустити новий продукт

Тарас Парандій заснував справу життя у Києві у 2015 році. Він коптить м'ясо на дубових дровах і використовує натуральні спеції. Продукція бренду продається у найбільших мережах супермаркетів України. У 2020 році Forbes надав компанії звання «Вибір аудиторії».

До війни коптильня працювала в Києві: у цеху робило 14 осіб. 24 лютого 2022 року довелося швидко змінювати плани. Разом із керівником виробництва Тарас виїхав до Рівненської області. Решта членів колективу залишилися в столиці або подалися до батьків у безпечніші населені пункти. Бізнес практично не працював 21 день через складнощі постачання сировини, адже довкола Києва тривали бої. При цьому магазинам було складніше розпродати готову продукцію, тому дебіторська заборгованість зростала.

«Я зрозумів, що війна швидко не закінчиться. А щоб зберегти бізнес, треба пристосовуватися до нових реалій і міркувати над продуктом, який би відповідав вимогам часу», – розповідає Тарас Парандій.

У Києві складно було налагодити роботу через воєнні дії довкола. Тому Парандій вирішив відкрити ще одне виробництво у Рівному. Він орендував приміщення й обладнання (обладнання допомогла знайти група з релокації від Рівненської ОДА), але у компанії бракувало обігових коштів через дебіторську заборгованість і необхідність продовжувати підприємницьку діяльність.

«На одній із зустрічей з головою Рівненської ОДА Віталієм Ковалем нас познайомили з місцевими представниками Ощадбанку. Ми розповіли про свою проблему та досвід роботи в минулому. Показали, що в нас є продукт, є клієнти, які готові його купувати, та виробничі можливості. Банкіри запропонували рішення. Так ми й потрапили у програму кредиту 0% з державними гарантіями», – каже підприємець.

Програма дала змогу відновити бізнес і забезпечити оборотними коштами новий продукт – «Наїдки від Тараса». Це готові до вживання страви з довгим терміном придатності. Бізнесмен виробляє його в Рівному. Загалом процес від задуму до першого постачання товару тривав 1,5 місяця.

Наразі компанія відвантажила перші замовлення й укладає нові контракти. Працівники, що залишилися в столиці, теж потроху відновлюють роботу. Так компанія не тільки зберегла робочі місця, а й розширила асортимент і виробничі потужності. Бізнесмен каже, що лінія у Рівному після війни працюватиме на експорт.

Суми кредиту, отриманої за програмою релокації, власник компанії не розголошував, бо це заборонено умовами договору позики. Але поділився, що перенесення бізнесу орієнтовно стало йому у 100 тисяч грн.

В Ощадбанку розповіли, що «Димне м'ясо від Тараса» – це перший бізнес, який отримав позику за програмою релокації бізнесу.

Програма передбачає: кредити на поповнення обігових коштів строком до 36 місяців та на інвестиційні потреби до 60 місяців; ставка для клієнта від 0% у разі залучення фінансування від державної програми «Доступні кредити 5–7–9%»; покриття до 50% суми кредиту за програмою державних гарантій на портфельній основі; можливість залучити до 60 млн. грн. [10].

Завдання тестового контролю

1. Релокація бізнесу означає ...

- а) перевезення активів, потужностей та робітників;
- б) перевезення активів і потужностей;

в) перевезення потужностей та робітників;

г) жодної правильної відповіді.

2. Оберіть правильну послідовність етапів релокації підприємства:

а) наказ про переміщення потужностей → складання актів передачі майна → інвентаризація активів, що будуть перевезені → зміна юридичної адреси (за необхідністю);

б) наказ про переміщення потужностей → інвентаризація активів, що будуть перевезені → складання актів передачі майна → зміна юридичної адреси (за необхідністю);

в) зміна юридичної адреси (за необхідністю) → наказ про переміщення потужностей → інвентаризація активів, що будуть перевезені → складання актів передачі майна;

г) наказ про переміщення потужностей → інвентаризація активів, що будуть перевезені → складання актів передачі майна → зміна юридичної адреси (за необхідністю).

3. Релокація бізнесу у мирні часи може застосовуватись задля ...

а) масштабування компанії та розширення ринку;

б) оптимізація витрат компанії;

в) масштабування компанії, пошуку більш вигідних умов для роботи та розширення ринку;

г) розширення ринку та пошуку більш вигідних умов для роботи.

4. До якого виду релокації відноситься визначення: «Релокація, яка передбачає відкриття нового підрозділу підприємства та переміщення частини персоналу для роботи у місці релокації, в той же час виробничі потужності продовжують функціонувати за попереднім місцем розташування?»

а) повна релокація;

б) часткова релокація;

в) змішана релокація;

г) тимчасова релокація.

5. До якого виду релокації відноситься визначення: «Релокація, яка передбачає перенесення частини виробничих потужностей або певних департаментів на нове місце, в той же час частина виробничих потужностей продовжують функціонувати за попереднім місцем розташування»?

- а) повна релокація;
- б) часткова релокація;
- в) змішана релокація;
- г) тимчасова релокація.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Які основні галузі економіки зазнають найбільших змін під час війни та чому?
2. Як війна впливає на інфляційні процеси та валютний курс країни? Наведіть приклади.
3. Які економічні заходи можуть допомогти підтримати фінансову стабільність в умовах війни?
4. Як війна впливає на державний бюджет і податкову політику? Які зміни зазвичай впроваджуються?
5. Які міжнародні механізми та програми відновлення економіки існують для країн, що постраждали від війни?
6. Які приклади успішного відновлення економіки після війни існують у світовій історії, і які фактори сприяли цьому?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

РЕЄСТРАЦІЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Питання для обговорення

1. Аналіз правових аспектів реєстрації бізнесу.
2. Вплив економічної невизначеності на вибір форми бізнесу.
3. Оцінка ризиків для нових підприємств в умовах нестабільності.
4. Роль державної підтримки для нових підприємців.
5. Огляд міжнародного досвіду реєстрації бізнесу в умовах кризи.
6. Стратегії мінімізації ризиків при реєстрації бізнесу.

Практичні завдання

Завдання 1.

Уявіть себе консультантом, що допомагає майбутнім підприємцям організувати власну справу. Ваше завдання – обрати та обґрунтувати вибір форми ведення бізнесу для таких проєктів:

- 1) відкриття СТО, на якому планується створити три робочих місця;
- 2) відкриття сімейної пекарні;
- 3) організація швейного виробництва, на якому планується створити дванадцять робочих місць;
- 4) організація підприємства з виробництва меблів зі створенням 20 робочих місць;
- 5) створення агропідприємства на основі об'єднання декількох фермерських господарств з організацією переробного виробництва (планова чисельність працівників – 32 особи).

Завдання 2.

Які з проєктів з завдання №1 можуть розраховувати на державну підтримку і в якому розмірі? Обґрунтуйте Вашу відповідь.

Завдання тестового контролю

1. Які(ий) із документів потрібно підготувати для реєстрації ФОП?

- а) статут;
- б) заява на реєстрацію;
- в) рішення про створення;
- г) відповіді «а», «б», «в» разом

2. Які(ий) із документів потрібно підготувати для реєстрації ТОВ?

- а) статут;
- б) заява на реєстрацію;
- в) рішення про створення;
- г) відповіді «а», «б», «в» разом.

3. Як можна зареєструвати ФОП?

- а) звернутись до державного реєстратора або ЦНАП;
- б) скористатись послугами юриста (юридичної компанії);
- в) самостійно у сервісі «Дія»;
- г) всі відповіді правильні.

4. Ризики, що виникають через внутрішні збої в процесах підприємства, спричинені помилками персоналу, технічними несправностями чи збоями в інформаційних системах – це

- а) репутаційні ризики;
- б) операційні ризики;
- в) юридичні ризики;
- г) фінансові ризики.

5. Ризики, що виникають через зміни в законодавстві або недотримання чинних норм – це

- а) репутаційні ризики;
- б) операційні ризики;
- в) юридичні ризики;
- г) фінансові ризики.

6. Що з переліченого відноситься до форм державної підтримки бізнесу?
- а) звільнення від сплати певних податків та зборів на певний термін;
 - б) компенсація витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж, необхідних для реалізації інвестиційного проекту;
 - в) встановлення нижчої ставки земельного податку та орендної плати за землі державної та комунальної власності, або звільнення від сплати земельного податку;
 - г) відповіді «а», «б», «в» разом.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Які інструменти оцінки ризиків доступні для підприємців?
2. Які є особливості реєстрації бізнесу в кризових умовах?
3. Які джерела фінансування можна використовувати для старту бізнесу?
4. Як податкове навантаження впливає на вибір форми бізнесу?
5. Які проблеми найчастіше виникають під час реєстрації бізнесу?
6. Які кроки може вжити підприємець для мінімізації ризиків реєстрації?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4-5

ОСНОВНІ ТА ОБОРОТНІ ЗАСОБИ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для обговорення

1. Визначення основних і оборотних засобів підприємства.
2. Структура основних засобів.
3. Структура оборотних засобів.
4. Методи оцінки вартості основних засобів.
5. Класифікація оборотних активів.
6. Облік і амортизація основних засобів.

Практичні завдання

Завдання 1.

Визначити середньорічну вартість основних засобів підприємства. Балансова вартість основних засобів на початок року дорівнює 1590 тис. грн. Впроваджено в експлуатацію впродовж року нових засобів: 01 березня – 126 тис. грн., 01 липня – 102 тис. грн. Виведено з експлуатації основних засобів впродовж року: 01 травня – 108 тис. грн., 01 листопада – 98 тис. грн.

Завдання 2.

Розрахувати норму амортизаційних відрахувань на придбання устаткування, балансова вартість якого становить 8000 тис. грн. Ліквідаційна вартість прогнозується на рівні 5% первісної вартості, нормативний період корисного використання устаткування становить 5 років.

Завдання 3.

Розрахувати прямолінійним методом щорічну суму зносу та залишкову вартість основних засобів. Підприємство придбало верстат, первісна вартість якого 1450 тис. грн., очікуваний термін використання – 7 років, ліквідаційна вартість – 50 тис. грн. За результатами розрахунків заповніть таблицю.

Таблиця 4.1 – Форма для внесення результатів розрахунків

Рік	Балансова вартість верстату на початок року	Річна сума амортизації	Сума зносу	Балансова вартість верстату на кінець року
1				
2				
...				

Завдання 4.

Первісна вартість обладнання складає 3240 тис. грн., керівництво планує реалізувати це обладнання по закінченню строку його використання за 96 тис. грн., строк корисного використання дорівнює 4 роки. Визначити розмір амортизаційних відрахувань та залишкову вартість обладнання на кінець кожного року чотирма методами (прямолінійним, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивним).

Завдання 5.

Підприємство придбало обладнання вартістю 3240 тис. грн. Ліквідаційна вартість за попередніми оцінками становить 90 тис. грн. термін експлуатації планується 5 років. Очікуваний обсяг продукції, яку підприємство виготовить за весь період експлуатації становить 53700 тис. грн.: (1 рік – 10000 тис. грн., 2 рік – 12000 тис. грн., 3 рік – 11700 тис. грн., 4 рік – 11000 тис. грн., 5 рік – 9000 тис. грн.). Визначити річну суму амортизаційних відрахувань використовуючи виробничий метод розрахунку.

Завдання 6.

На підприємстві працює 220 одиниць обладнання: 120 з них працюють в одну зміну; 70 – у дві зміни і решта верстатів у три зміни. Визначити коефіцієнт змінності роботи устаткування по підприємству.

Завдання 7.

У цеху працює 50 однотипних верстатів. З 01 липня розрахункового року виведено з експлуатації 6 верстатів, а з 01 вересня встановлено 8 верстатів. На підприємстві встановлено двозмінний режим роботи устаткування за тривалості

зміни 8 годин. В розрахунковому році 250 робочих днів. Регламентована величина простоїв устаткування, спричинених його ремонтом і профілактичним обслуговуванням, становить 6% режимного фонду часу. Середня продуктивність одного верстату – 5 облікових одиниць за годину. Запланований обсяг випуску продукції упродовж року – 1750 тис. обл. одиниць. Визначити величину виробничої потужності цеху і очікуваний коефіцієнт її використання.

Завдання 8.

Визначити показники ефективності використання основних засобів та рівень озброєності виробництва. Обсяг виробленої продукції за останній рік склав 620 тис. штук, ціна одиниці продукції – 25 грн. Середньорічна вартість основних засобів за цей період дорівнює 11,0 млн. грн. Собівартість виробленої продукції склала 12,5 млн. грн., середньооблікова чисельність працівників – 25 осіб.

Завдання 9.

Визначити показники руху основних засобів. Вартість основних засобів на початок року становила 8500 тис. грн. Вартість вибулих протягом року основних засобів 670 тис. грн., а придбаних – 1480 тис. грн.

Завдання 10.

Визначити показники використання активної частини основних засобів. Підприємство має двозмінний графік роботи, тривалість зміни 8 годин, фактичні внутрішньозмінні втрати робочого часу складають 1,5%. Номінальна кількість робочих днів в періоді – 250 днів, фактично було відпрацьовано 249 днів. Обсяг виготовленої продукції склав 580 тис. одиниць, при цьому річний технічно обґрунтований випуск продукції становить 620 тис. одиниць.

Завдання 11.

Розрахувати показники ефективного використання оборотних засобів та

величину вивільнення (залучення) оборотних засобів, якщо запланований річний обсяг реалізованої продукції – 1125 тис. грн., а фактичний – 900 тис. грн. Запланований середній залишок оборотних засобів становить 450 тис. грн., а фактичний – 390 тис. грн.

Завдання 12.

Розрахувати норматив оборотних засобів у виробничих запасах, якщо квартальна потреба у матеріалах становить 25650 одиниць; ціна одиниці матеріалу – 320 грн. Норма запасу за видами складає: транспортного – 4 дні, підготовчого – 5 днів, поточного – 13 днів, резервного – 3 дні.

Завдання 13

Визначити, на яку суму можна збільшити план реалізованої продукції при незмінній суми оборотних засобів і чому дорівнюватиме темп приросту обсягу реалізації, якщо в результаті впровадження потокового методу виробництва тривалість одного обороту скоротиться на 6 днів. Відповідно до плану, підприємство має реалізувати продукцію на 30 млн. грн., при середньорічному залишку оборотних засобів – 8 млн. грн. Кількість днів в періоді – 360 днів.

Завдання 14.

Розрахувати норматив оборотних засобів в незавершеному виробництві, якщо виробнича собівартість всього обсягу виробництва дорівнює 2340 тис. грн.; середня тривалість виробничого циклу – 20 діб; одноразові матеріальні витрати на виробництво продукції – 1200 тис. грн.

Завдання 15.

Розрахувати норматив оборотних засобів в незавершеному виробництві. Виробнича собівартість виробу складає 250 грн.; первинні витрати на один виріб (матеріали, комплектуючі) – 130 грн.; тривалість виробничого циклу – 22 календарних дні; річний обсяг випуску продукції – 10800 одиниць продукції; тривалість планового періоду – 360 днів.

Завдання 16.

Протягом звітного року підприємство виготовило і реалізувало товарної продукції на суму 950 тис. грн. Середньорічний залишок обігових коштів дорівнює 180 тис. грн. У плановому році обсяг реалізованої продукції має збільшитися на 6,5 %. Крім того, розроблено економіко-організаційні заходи підвищення ефективності виробництва, які уможливають скорочення тривалості обороту обігових коштів на 8 днів. Розрахувати показники оборотності обігових коштів у звітному і плановому роках, а також рентабельність оборотних коштів у звітному та плановому роках, якщо рентабельність продукції у звітному році становила 20 %, а у плановому становитиме 25%. Кількість днів в періоді – 360 днів.

Завдання 17.

Обсяг реалізованої продукції на підприємстві у звітному році становив 540 тис. грн., сума оборотних коштів при цьому – 298 тис. грн. В плановому році планується збільшити обсяги реалізації продукції на 15%, при цьому збільшити коефіцієнт оборотності оборотних коштів на 20%. Визначити вартість оборотних коштів підприємства на плановий період.

Завдання 18.

Визначте рівень ефективності використання оборотних коштів підприємства за II квартал. Величина оборотних коштів на 01 квітня склала 230 тис. грн., на 01 травня – 235 тис. грн., на 01 червня – 239 тис. грн., на 01 липня – 240 тис. грн. Вартість реалізованої продукції за квартал дорівнювала 1028 тис. грн. Прибуток від реалізації продукції склав 420 тис. грн.

Завдання тестового контролю

1. Якій категорії відповідає визначення: «Частина засобів виробництва, які беруть участь у процесі виробництва тривалий період (більше 365 днів), зберігаючи при цьому натурально-речову форму і властивості, а також

переносять свою вартість на вартість готового продукту частинами»:

- а) оборотний капітал;
- б) основні засоби;
- в) нематеріальні активи;
- г) жодної правильної відповіді.

2. Оцінка основних засобів, яка характеризує реальну їхню вартість і визначається як різниця між балансовою вартістю та сумою зносу перенесеної в процесі виробництва – це:

- а) залишкова;
- б) відновна;
- в) ліквідаційна;
- г) справедлива.

3. Вартість основних засобів на момент їх введення в дію, включає крім оптової ціни витрати на транспортування та установку за цінами того року, в якому ці витрати були понесені – це:

- а) залишкова;
- б) ліквідаційна;
- в) первісна;
- г) справедлива.

4. Які з перелічених видів основних засобів належать до активних:

- а) силові машини;
- б) виробничі будівлі;
- в) передавальні пристрої;
- г) всі відповіді разом.

5. Які з перелічених видів основних засобів належать до пасивних:

- а) силові машини;
- б) виробничі будівлі;
- в) транспортні засоби;
- г) всі відповіді разом.

6. Метод, за яким сума амортизаційних відрахувань визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів – це:

- а) прямолінійний;
- б) кумулятивний;
- в) виробничий;
- г) зменшення залишкової вартості.

7. Який з показників характеризує ефективність використання основних виробничих засобів?

- а) рентабельність продукції;
- б) фондоозброєність праці робітників;
- в) фондомісткість;
- г) амортизація.

8. Обігові кошти підприємства – це...

- а) гроші в касі підприємства, на розрахункових і валютних рахунках, у розрахунках;
- б) кошти, авансовані у виробничі обігові фонди та фонди обігу;
- в) обігові активи;
- г) жодної правильної відповіді.

9. Показник ефективності використання обігових коштів – це...

- а) фондвіддача;
- б) обсяг обігових коштів;
- в) коефіцієнт оборотності;
- г) обсяг реалізованої продукції.

10. Збільшення тривалості обороту оборотних коштів свідчить про ...

- а) прискорення обіговості оборотних коштів;
- б) уповільнення обіговості оборотних коштів;
- в) необхідність вивільнення оборотних коштів;
- г) відносне вивільнення оборотних коштів.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Які відмінності між основними та оборотними засобами?
2. Які методи амортизації основних засобів застосовуються?
3. Як визначити ліквідність оборотних засобів?
4. Які є способи фінансування оборотних активів?
5. Як оптимізувати використання оборотних засобів?
6. Які критерії класифікації основних засобів?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для обговорення

1. Визначення зовнішніх і внутрішніх факторів ефективності.
2. Вплив ринкових умов на ефективність діяльності підприємства.
3. Вплив внутрішніх ресурсів на ефективність.
4. Роль управління в забезпеченні ефективності.
5. Аналіз конкурентного середовища як зовнішнього фактора.
6. Стратегії адаптації до зовнішніх змін.

Практичні завдання

Завдання 1

Оцініть ефективність роботи підприємства за результатами використання внутрішніх ресурсів.

Таблиця 6.1 – Показники роботи підприємства (дані для розрахунку)

№ з/п	Показники	Базовий рік	Звітний рік
1	Товарна продукція, тис. грн.	8639,2	10104
2	Випуск продукції, тис. штук	1144	1040
3	Чисельність працівників, осіб	32	30
4	Фонд оплати праці, тис. грн.	1916,4	2390
5	Операційні витрати, тис. грн.	8118,2	9731,6
6	Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	521	372,4
7	Собівартість реалізованої продукції тис. грн.	7095,8	8595,2

Завдання 2

Оцініть ефективність роботи підприємства за результатами використання внутрішніх ресурсів.

Таблиця 6.2 – Показники роботи підприємства (дані для розрахунку)

№ з/п	Показники	Базовий період	Звітний період
1	2	3	4
1.	Товарна продукція, тис. грн.	79700	82300
2.	Чисельність промислово-виробничого персоналу, осіб	381	382

1	2	3	4
3.	Фонд оплати праці, тис. грн.	9630	9890
4.	Матеріальні витрати, тис. грн.	52200	54430
5.	Вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	74350	76580
6.	Обігові кошти, тис. грн.	16000	16240

Завдання 3

Оцініть рівень конкурентоспроможності фірми методом балів без врахування вагомості показників на основі даних таблиці.

Таблиця 6.3 – Дані для розрахунку

№ з/п	Показники	Фірма, що аналізується	Конкуренти	
			Конкурент 1	Конкурент 2
1.	Чистий дохід, тис. грн.	3328,2	2766,5	2675,0
2.	Середньооблікова чисельність, осіб	16	16	14
3.	Операційні витрати, тис. грн.	2681,7	2240,0	2132,8
4.	Вартість основних виробничих засобів, тис. грн.	1504,8	1498,5	1470,3
5.	Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	646,5	526,5	542,2

Завдання тестового контролю

1. Якій категорії відповідає визначення: «Комплексна характеристика діяльності підприємства, що охоплює усі бізнес-процеси, сфери та напрями функціонування суб'єкта господарювання»?

- а) результативність;
- б) ефективність;
- в) продуктивність;
- г) рентабельність.

2. До якої категорії відноситься визначення: «Оцінка використання ресурсів підприємства у ході реалізації стратегії»?

- а) результативність;
- б) ефективність;
- в) продуктивність;
- г) рентабельність.

3. Що є ключовими ознаками ефективності?

- а) відображає якість та раціональність управлінських рішень;

- б) оцінюється лише одним показником;
- в) передбачає вимірювання абсолютного результату діяльності;
- г) залежить лише від чинників зовнішнього середовища.

4. До узагальнюючих показників ефективності виробництва відносять:

- а) рівень задоволення потреб ринку;
- б) прибуток на одиницю загальних витрат;
- в) рентабельність виробництва;
- г) відповіді «а», «б», «в» разом.

5. Якому типу конкурентного середовища відповідає така характеристика: «Конкурентне середовище містить багато невеликих компаній, що виробляють подібні продукти, які купують багато споживачів. Виробники не можуть впливати на ціну, тому вона визначається попитом і пропозицією продукції.»

- а) олігополія;
- б) монополістична конкуренція;
- в) чиста конкуренція;
- г) монополія.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Які основні внутрішні фактори впливають на ефективність?
2. Як економічні умови впливають на діяльність підприємства?
3. Яка роль інновацій у забезпеченні ефективності?
4. Як управління персоналом впливає на ефективність?
5. Які стратегії використовуються для зменшення негативного впливу внутрішніх факторів?
6. Як конкуренція впливає на ефективність підприємства?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7-8

ТРУДОВІ РЕСУРСИ ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СУЧАСНА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ

Питання для обговорення

1. Поняття трудових ресурсів та їх роль у розвитку підприємства.
2. Вплив соціальної відповідальності на ефективність підприємства.
3. Основні напрямки корпоративної соціальної відповідальності (КСВ).
4. Стратегії розвитку трудових ресурсів у контексті КСВ.
5. Вимірювання соціального впливу підприємства.
6. Вплив корпоративної культури на продуктивність працівників.

Практичні завдання

Завдання 1.

Розрахуйте середньооблікову чисельність працівників підприємства за вересень, якщо підприємство почало свою роботу 04 вересня і нараховувало в своєму складі 80 осіб. З 15 вересня на роботу прийнято ще 15 працівників, а з 23 вересня звільнилось 5 працівників.

Завдання 2.

Визначити виробіток працівника у плановому році та очікуваний процент зростання продуктивності праці. Випуск продукції у звітному році – 49,3 млн. грн. Виробіток на одного працівника – 290 тис. грн. Наступного року підприємство планує скоротити чисельність працівників порівняно зі звітним роком на 14 осіб.

Завдання 3

Розрахувати показники руху персоналу для компанії (коефіцієнт обороту по прийому, коефіцієнт обороту по звільненню, коефіцієнт загального обороту, коефіцієнт плинності кадрів, коефіцієнт сталості кадрів, коефіцієнт заміщення персоналу), якщо її кадровий склад характеризується такими даними:

- 1) Обліковий склад на початок звітного періоду – 980 осіб;
- 2) Прийнято на роботу упродовж року за джерелами: випускники закладів вищої освіти – 5 осіб, переведення з інших організацій – 3 особи, за направленням органів працевлаштування – 5 осіб, прийняті самою організацією – 52 особи;
- 3) Звільнено впродовж року за причинами: завершення терміну дії трудового договору – 4 особи, у зв'язку з виходом на пенсію, призовом на військову службу, вступом до ЗВО – 5 осіб, за власним бажанням без поважних причин – 42 особи, за прогули та інші порушення трудової дисципліни – 9 осіб;
- 4) Середньооблікова чисельність працівників за рік – 1015 осіб.

Завдання 4.

Визначте ступінь виконання норм виробітку робітником за зміну, якщо її тривалість 8 годин і за цей час було виготовлено 10 одиниць продукції типу А і 16 одиниць – типу В. Норма часу на виготовлення одиниці продукції відповідно становить 18 і 20 хвилин.

Завдання 5.

Визначити планову чисельність працівників на підприємстві. Заплановано випустити 6500 одиниць продукції. Трудомісткість виготовлення одиниці продукції – 12 нормо-годин. Середній рівень виконання норм на підприємстві – 112%. Час ефективної роботи одного робітника за рік – 1850 годин.

Завдання 6.

Визначте економію робочої сили, якщо до модернізації устаткування норма часу на виготовлення одиниці продукції була 22 хвилини, а після модернізації – 19 хвилин. За рік випускається 600 тис. одиниць продукції. Фонд робочого часу одного робітника 1900 годин, норма виробітку виконується на 108%. Модернізація закінчилась в кінці серпня.

Завдання 7.

Робітник протягом місяця за 176 годин роботи виготовляє 350 деталей. Після реалізації заходів щодо поліпшення робочих місць трудомісткість виготовлення одної деталі зменшилась на 5,5 хвилин. Скільки деталей він виготовить в нових умовах праці і на скільки відсотків підвищиться його продуктивність праці?

Завдання 8

Визначити недоотриманий обсяг реалізованої продукції та недоотриманий прибуток в результаті неявок на роботу на основі таких показників виробничого підприємства за звітний рік:

- 1) середньооблікова чисельність основних робітників – 175 осіб;
- 2) неявки у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю – 380 людино-днів;
- 3) простої – 28 людино-днів;
- 4) прогули – 14 людино-днів;
- 5) неявки з дозволу адміністрації – 80 людино-днів;
- 6) реалізована продукція підприємства за рік – 14500 тис. грн., чистий прибуток – 1480 тис. грн.;
- 7) ефективний фонд робочого часу одного робітника – 224 дні.

Завдання 9

Обсяг виготовленої продукції промислового підприємства за звітний період склав 26,5 млн. грн., а за планом передбачається його збільшення на 9%. Визначити середньорічний, середньоденний і середньогодинний виробіток одного працівника за планом, якщо середньооблікова чисельність персоналу становить 60 працівників, плановий ефективний фонд робочого часу одного працівника – 1848 годин, тривалість робочого дня – 8 годин.

Завдання 10

Визначити обсяг випуску продукції на кінець планового періоду (через 3 роки). Якщо вартість виробничої програми підприємства у звітному році

склала 214,5 млн. грн./рік, продуктивність праці за цей же період становила 550 тис. грн./людино-рік. За 3 роки чисельність промислово-виробничого персоналу зростає на 8%, а середньорічний приріст продуктивності праці запланований на рівні 4%.

Завдання 11

Визначити порозрядні тарифні коефіцієнти та діапазон тарифної сітки. На підприємстві мають місце такі годинні тарифні ставки за розрядами для робітників з нормальними умовами праці: I р. – 50,36 грн.; II р. – 55,40 грн.; III р. – 67,98 грн.; IV р. – 75,56 грн.; V р. – 85,62 грн.; VI р. – 100,72 грн.

Завдання 12

Визначте зарібок робітника за місяць, в якому 22 робочих дні з тривалістю робочого дня – 8 годин. За цей період він виготовив 2000 одиниць продукції. Норма часу на виготовлення одиниці продукції дорівнює 6 хвилин. Годинна тарифна ставка відрядника 75 грн. (погодинника – 68 грн). При виконанні норм на 100-105% нараховується премія 10%, а при виконанні норм більше 105% – премія 20%. Визначити зарібок працівника за умови дії таких систем оплати праці: 1) пряма відрядна; 2) відрядно-преміальна; 3) проста погодинна; 4) погодинно-преміальна.

Завдання 13

Цех працює у 2 зміни з 8 до 24 години, явочна кількість робітників 26 осіб за зміну. Середня годинна тарифна ставка робітників – 85,62 грн., доплата за роботу в нічний час становить 20% від тарифної ставки. Кількість робочих днів – 224 дні. Розрахувати фонд доплат за роботу в нічний час.

Завдання 14

Протягом місяця робітник виготовив 220 виробів. Відрядна розцінка за одиницю виготовленої продукції – 75 грн. За виконання місячної норми нараховується премія в розмірі 10% відрядного зарібку та 0,9% за кожен

відсоток перевиконання норми. Плановий обсяг виготовленої продукції складає 200 виробів. Визначити місячний зарібок робітника за відрядно-преміальною системою оплати праці.

Завдання 15

Визначити зарібтну плату токаря при відрядно-преміальній оплаті праці та розцінку для кожного з видів деталей, якщо робітник за місяць роботи зробив 180 деталей «Х» за нормою часу на одну деталь 36 хвилин за другим розрядом і 150 деталей «У» за нормою часу на одну деталь 24 хвилини за третім розрядом. Премія виплачується в розмірі 30% за умови виконання норм праці. В місяці 21 робочий день, тривалість робочого дні – 8 годин.

Таблиця 7.1 – Годинні тарифні ставки за розрядами (грн.)

Розряд	I р.	II р.	III р.	IV р.	V р.	VI р.
Годинна тарифна ставка, грн.	48,51	52,88	58,70	66,04	75,48	88,16

Завдання 16

Визначте зарібок робітника за місяць в умовах дії відрядно-прогресивної система оплати праці. За цей період він виготовив 300 виробів. Відрядна розцінка за один виріб (при місячному нормозавданні 250 виробів) дорівнює 80 грн. За кожні додаткові 25 виробів понад нормозавдання розцінка підвищується на 5%.

Завдання 17

Визначити зарібтну плату кожного члена бригади, що складається з трьох робітників, якщо відомо, що бригада зарібила за місяць 58000 грн. Всі члени бригади працюють при нормальних умовах праці. Годинна тарифна ставка першого розряду при нормальних умовах 57,60 грн./год. Робітники п'ятого і третього розрядів відпрацювали 170 год./міс., а робітник четвертого розряду – 150 год./міс. Тарифні коефіцієнти за розрядами складають: третій – 1,35; четвертий – 1,55; п'ятий – 1,75.

Завдання 18

Визначити місячний заробіток токаря V розряду за умови дії відрядно-прогресивної системи оплати праці, якщо за місяць він виготовив 190 виробів при плані 150 виробів. Трудомісткість виготовлення 1-го виробу – 1,13 нормо-годин. Вихідна база для нарахування доплат – 110% від плану. Годинна тарифна ставка токаря I розряду – 57,60 грн., тарифний коефіцієнт V розряду – 1,65. Шкала для визначення відсотка зростання розцінки наведена в таблиці 7.2.

Таблиця 7.2 – Шкала для визначення відсотка зростання розцінки

Відсоток перевиконання вихідної бази	1 - 20	21 - 40	41 - 60	61 - 80	81 - 100
Відсоток зростання розцінки	20	40	60	80	100

Завдання 19

Робітник-верстатник за місяць (170 годин) зробив 570 деталей за 5-тим розрядом. Годинна тарифна ставка 5 розряду 92,57 грн. Визначити його заробітну плату при відрядно-прогресивній оплаті праці, якщо норма часу на одну деталь – 20 хв. При виконанні норм більш як на 100%, розцінка на виріб збільшується на 50%.

Завдання 20

Визначити заробітну плату підсобного робітника, денна тарифна ставка якого складає 55,2 грн./зміну. Підсобний робітник обслуговує двох основних робітників. Змінна норма виробітку першого робітника – 25 шт./зміну, а другого – 20 шт./зміну. Фактичний випуск за зміну склав відповідно на першому робочому місці 35 виробів, а на другому – 28 виробів. Система оплати непряма відрядна.

Завдання тестового контролю

1. Вид трудової діяльності, здійснювання якої потребує відповідного комплексу спеціальних знань та практичних навичок – це ...

а) кваліфікація;

- б) спеціальність;
- в) професія;
- г) спеціалізація.

2. Характеризує відносно вузький різновид трудової діяльності, що вимагає від виконавця робіт більш глибокої підготовки (спеціальних знань і навичок) у вузчій сфері діяльності – це ...

- а) професія;
- б) спеціальність;
- в) спеціалізація;
- г) кваліфікація.

3. Чисельність працівників, яка включає всіх постійних, тимчасових і сезонних працівників, котрих прийнято на роботу терміном на один і більше днів – це ...

- а) явочна;
- б) облікова;
- в) середньооблікова;
- г) середньомісячна.

4. Коефіцієнт плинності кадрів визначається відношенням ...

а) чисельності всіх звільнених працівників протягом періоду до чисельності працівників на кінець періоду;

б) чисельності всіх звільнених працівників протягом періоду до середньооблікової чисельності працівників;

в) чисельності звільнених працівників за власним бажанням і за порушення трудової дисципліни протягом періоду до чисельності працівників на кінець періоду;

г) чисельності звільнених працівників за власним бажанням і за порушення трудової дисципліни протягом періоду до середньооблікової чисельності працівників.

5. Кількість робочого часу, що витрачається на виробництво одиниці

продукції – це:

- а) ефективність праці;
- б) продуктивність праці;
- в) трудомісткість продукції;
- г) результативність праці.

6. Рівень продуктивності праці характеризують:

- а) фондвіддача;
- б) обсяг товарної продукції;
- в) виробіток на одного працівника;
- г) кількість відпрацьованого часу.

7. Мінімальна заробітна плата – це...

а) будь-який заробіток, що залежить від результатів праці працівника і визначається тарифними ставками, розцінками, посадовими окладами;

б) будь-який заробіток, що за трудовим договором виплачується працівнику за виконану роботу чи надані послуги;

в) встановлений державою розмір зарплати, менше якого не може здійснюватись оплата за фактично виконану роботу за повний місяць;

г) встановлений державою розмір зарплати, менше 75% якого не може здійснюватись оплата за фактично виконану роботу за повний місяць.

8. Основна заробітна плата – це...

а) будь-який заробіток, що за трудовим договором оплачується працівникові за виконану роботу та надані послуги;

б) встановлений державою розмір зарплати, нижче якого не може здійснюватись оплата за фактично виконану роботу;

в) винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці, яка встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) або відрядних розцінок для робітників і посадових окладів для службовців;

г) всі відповіді правильні.

9. Розмір заробітної плати за виготовлену одиницю продукції – це:

- а) відрядна розцінка;
- б) тарифна ставка;
- в) тарифний коефіцієнт;
- г) відрядний коефіцієнт.

10. Система оплати праці, за якої заробіток працівника розраховується множенням кількості одиниць виробленої продукції та розцінки за одиницю продукції, – це ...

- а) непряма відрядна;
- б) акордна;
- в) проста почасова;
- г) пряма відрядна.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Як соціальна відповідальність впливає на залучення та утримання персоналу?
2. Які існують ключові показники оцінки ефективності трудових ресурсів?
3. Як корпоративна соціальна відповідальність формує імідж підприємства?
4. Які переваги та недоліки реалізації програм КСВ?
5. Які чинники впливають на мотивацію працівників у соціально відповідальних компаніях?
6. Як впровадження соціальної відповідальності впливає на фінансові показники компанії?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9

ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА, МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Питання для обговорення

1. Поняття та цілі планування діяльності підприємства.
2. Етапи процесу планування та їх значення.
3. Види маркетингових досліджень для стратегічного планування.
4. Методи збору та аналізу маркетингових даних.
5. Визначення цільового ринку та споживчих потреб.
6. Роль маркетингових досліджень у прийнятті управлінських рішень.

Практичні завдання

Завдання 1

Підприємство планує вийти на ринок України з новим для себе товаром. Для встановлення ціни на свій товар підприємство вирішило застосувати конкурентну модель ціноутворення, беручи за зразок продукцію свого конкурента. Маркетингові дослідження показали, що товар підприємства поступається за своїми технічними параметрами ($I_{тп} = 0,87$) та переважає за економічними параметрами ($I_{еп} = 0,98$). Ціна товару у компанії-конкурента становить 78 тис. грн. Коефіцієнт здешевлення $k_{здеш} = 0,85$.

Необхідно визначити ціну на товар та перевірити, чи забезпечить ця ціна цільовий прибуток у розмірі 20% від собівартості, враховуючи, що собівартість продукції складає 52 тис. грн.

Завдання 2

Визначити процент виконання плану виробництва продукції за обсягом і асортиментом. Плановий і фактичний випуск продукції у грошовому вираженні за асортиментними групами поданий у табл. 9.1.

Таблиця 9.1 – Вихідні дані для розрахунку

Вид продукції	Обсяг виробництва, тис.грн.	
	план	звіт
А	244,5	240,7
Б	278,2	285,4
В	135,4	135,4
Г	94,8	81,3
Д	-	40,7

Завдання 3

Визначити, на скільки відсотків виконаний план у грошовому виразі і за номенклатурою. Плановий і фактичний обсяги випуску продукції та оптова ціна за видами виробів наведені у табл. 9.2.

Таблиця 9.2 – Вихідні дані для розрахунку

Види виробів	Обсяг виробництва, тис.штук		Оптова ціна, грн
	план	звіт	
А	350	380	15
Б	800	770	30
В	720	530	25
Г	460	460	22
Д	210	340	45

Завдання 4

Підприємство реалізує свою продукцію на 3-х сегментах ринку. Перший сегмент – обсяг продаж в минулому році склав 12 млн. од., при місткості ринку в цьому сегменті в 28 млн. од. Прогнозується, що в поточному році ємність ринку в цьому сегменті збільшиться на 2,5%, а частка фірми зросте на 5%. У другому сегменті частка ринку становила 7% при обсязі реалізації 6,5 млн. од. Прогнозується, що в поточному році ємність ринку збільшиться на 15%, а частка фірми в цьому сегменті залишиться без змін. В третьому сегменті при ємності ринку 40 млн. од., частка фірми складала 20%. Передбачається, що поточна ситуація в даному сегменті залишиться без змін.

Визначте обсяг продажу в поточному році при зазначених умовах.

Завдання тестового контролю

1. Під плануванням діяльності підприємства розуміють:

а) порівняння основних показників його розвитку у звітному і базовому періодах;

б) розрахунок майбутньої величини прибутків;

в) процес визначення цілей підприємства, а також засобів і шляхів їх досягнення;

г) аналіз перспектив розвитку підприємства в порівнянні з іншими підприємствами цієї ж галузі.

2. Планування на період від одного до п'яти років – це:

а) короткострокове планування;

б) середньострокове планування;

в) довгострокове планування;

г) стратегічне планування.

3. До принципів прогнозування розвитку підприємств відносять:

а) регресивність, альтернативність, гнучкість, цілеспрямованість:

б) оптимальність, гнучкість, адекватність, нормативність, послідовність, альтернативність;

в) системність, економічність, цілісність, взаємонаправленість, збалансованість, наукова обґрунтованість;

г) системність, наукова обґрунтованість, цілеспрямованість, альтернативність.

4. Бізнес-план – це:

а) документ, в якому викладено суть, напрями і способи реалізації підприємницької ідеї;

б) документ, в якому викладені напрями щодо одержання прибутку;

в) документ, в якому викладені заходи щодо реалізації продукції;

г) документ, в якому викладена оцінка діяльності підприємства.

5. До якого виду маркетингових досліджень відноситься таке визначення: «Це збір даних безпосередньо з ринку шляхом опитувань, спостережень чи експериментів, що дозволяє отримувати актуальну інформацію, спеціально адаптовану під потреби компанії, але потребує значних часових та фінансових витрат»?

- а) вторинні дослідження;
- б) польові дослідження;
- в) експериментальні дослідження;
- г) крос-секційні дослідження.

6. До якого виду маркетингових досліджень відноситься таке визначення: «Збирання вторинної інформації, результати якого дають загальні уявлення про стан економіки, кон'юнктуру ринку, тенденції й розвиток ринків тощо»?

- а) кабінетні дослідження;
- б) польові дослідження;
- в) пілотні дослідження;
- г) панельні дослідження.

7. Принципами стратегічного маркетингового планування є:

- а) достовірність, гнучкість, циклічність;
- б) економічність, обґрунтованість, комплексність;
- в) об'єктивність, взаємоузгодженість, багатоваріантність;
- г) всі відповіді правильні.

8. У маркетингу потенційний ринок підприємства, що визначається сукупністю людей зі схожими потребами щодо конкретного товару або послуги, достатніми ресурсами, а також готовністю та можливістю купувати називають:

- а) цільовим;
- б) сегментом;
- в) агрегованим;
- г) місцевим.

9. Якому методу маркетингових досліджень відповідає визначення: «метод маркетингових досліджень, що використовується з метою збору первинних даних за допомогою анкети, що пропонується для заповнення респондентам»?

- а) спостереження;
- б) опитування;
- в) панель;
- г) жодної правильної відповіді.

10. Які види маркетингової інформації виділяють за етапами процесу прийняття маркетингових рішень ?

- а) первинну і вторинну;
- б) стратегічну і тактичну;
- в) прогнозну і поточну;
- г) планову і контрольну.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Які ключові етапи планування діяльності підприємства?
2. Які види маркетингових досліджень використовуються в бізнес-плануванні?
3. Як аналіз споживчих потреб впливає на стратегічні рішення?
4. Які методи досліджень ефективні для визначення цільового ринку?
5. Яка роль маркетингового аналізу у прогнозуванні ринкових змін?
6. Як впливає конкурентний аналіз на планування діяльності підприємства?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10

ІНВЕСТИЦІЙНІ РЕСУРСИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Питання для обговорення

1. Джерела формування інвестиційних ресурсів підприємства.
2. Роль інвестицій у впровадженні інновацій.
3. Види інноваційних процесів на підприємстві.
4. Методи оцінки ефективності інноваційних проектів.
5. Стратегії фінансування інноваційної діяльності.
6. Вплив інновацій на конкурентоспроможність підприємства.

Практичні завдання

Завдання 1

За рівнем приведених витрат та сумою річного економічного ефекту виберіть кращий з двох варіантів інвестицій в удосконалення технології виробництва 500 виробів та обґрунтувати доцільність його проведення. Нормативний коефіцієнт ефективності інвестицій 0,15.

Таблиця 10.1 – Дані для розрахунку

Показники	Діючий варіант	Запропоновані	
		№ 1	№ 2
Собівартість одиниці продукції, грн./шт.	1650	1540	1320
Інвестиції, тис. грн.	3,0	2,5	3,3

Завдання 2

Перед менеджером постала проблема вибору одного з двох альтернативних інвестиційних проектів. Перший проект передбачає початкові інвестиції в обсязі 1300 тис. грн., другий – 1800 тис. грн. Від реалізації першого проекту очікується отримання таких грошових потоків: за перший рік – 450 тис. грн., за другий – 750 тис. грн., за третій – 800 тис. грн., за четвертий – 650 тис. грн. Від реалізації другого проекту протягом шести років очікується надходження постійних річних грошових потоків у розмірі 700 тис. грн.

Для дисконтування сум грошових потоків від реалізації проектів менеджер прийняв такі ставки дисконту: для першого – 12%, для другого 13,5%. На основі показника чистої теперішньої вартості проектів визначте, який з них можна рекомендувати менеджеру?

Завдання 3

Підприємство придбало новий верстат напівавтомат вартістю 650000 грн., який щороку випускатиме 61500 виробів. Ціна одного виробу – 30 грн., поточні витрати на його виробництво становитимуть 25 грн. Нормативний термін служби верстату 7 років. Обчислити економічний ефект від використання у виробництві нового верстату та термін окупності.

Завдання 4

Підприємство розглядає можливість реалізації інвестиційного проекту вартістю 12000 тис. грн. З кінця першого року підприємство починає отримувати грошові доходи: 1 рік – 1500 тис. грн., 2-й рік – 5000 тис. грн., 3-й рік – 7000 тис. грн., 4-й рік – 7500 тис. грн. ставка дисконту складає 10%. Обґрунтувати доцільність реалізації запропонованого проекту за показниками: чистий приведений дохід, індекс доходності, термін окупності.

Завдання 5

Розроблено три варіанти винаходу щодо технології виробництва виробу. За даними таблиці розрахувати найбільш ефективний варіант. Нормативний коефіцієнт ефективності інвестицій 0,1.

Таблиця 10.2 - Дані для розрахунку

Показники	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
Інвестиції, тис. грн.	4500	5520	3940
Витрати виробництва на один виріб, грн.	1360	1470	1370
Річний обсяг виробництва, штук	7000	11000	25000

Завдання 6

Збільшення випуску продукції до необхідних обсягів, аби повніше задовольнити потреби ринку, може бути досягнуто за рахунок реконструкції

діючого підприємства або спорудження нового. Техніко-економічні показники можливих форм збільшення обсягів виробництва подано в таблиці. Оберіть більш вигідний варіант інвестування (вибір підтвердить розрахунком показників).

Таблиця 10.3 – Вихідні дані для розрахунку

Показник	Діюче підприємство		Споруджуване підприємство
	до реконструкції	після реконструкції	
Річний обсяг продукції, штук	12000	28000	16000
Собівартість продукції одиниці, грн.	220	215	205
Договірна ціна одиниці продукції, грн.	260	260	260
Капітальні вкладення, тис. грн.	-	6560	8750
Нормативний коефіцієнт ефективності інвестицій	0,15	0,15	0,15

Завдання 7

Здійснення реконструкції заводу та впровадження нової технології дає змогу збільшити випуск продукції, знизити витрати на їх виробництво та підвищити продуктивність праці.

Таблиця 10.4 – Вихідні дані для розрахунку

Вихідні дані	До реконструкції	Після реконструкції
Річний випуск виробів, тис. шт.	70	100
Ціна одного виробу, грн.	400	400
Витрати на виготовлення виробу, грн.	320	305
Капітальні вкладення, млн. грн.	22	30
Чисельність робітників, осіб.	300	320
Продуктивність техніки, од./год.	28	40

Завдання тестового контролю

1. З економічної точки зору інвестиції – це ...

а) сукупність усіх видів майнових і інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності, в результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект;

б) заморожування ресурсів з метою одержання доходів у майбутньому періоді;

в) нагромадження основного і оборотного капіталу;

г) об'єднання зроблених капітальних витрат в одну або декілька статей активів і пасивів балансу.

2. Прямі інвестиції — це:

а) вкладення в основні засоби з довгими термінами амортизації;
б) вкладення коштів у фінансові інструменти (переважно цінні папери);
в) внесення коштів у формі кредиту без інвестиційних посередників з метою придбання контрольного пакету акцій;

г) придбання цінних паперів та інших фінансових активів за грошові кошти на фондовому ринку.

3. Реальні інвестиції – це інвестиції у ...

а) ноу-хау;
б) придбання ліцензій;
в) засоби виробництва;
г) всі відповіді правильні.

4. За об'єктами вкладання коштів розрізняють інвестиції:

а) реальні та фінансові;
б) прямі і непрямі;
в) довгострокові, середньострокові, короткострокові;
г) внутрішні та зовнішні.

5. Портфельні інвестиції — це:

а) вкладення у реальні активи;
б) витрати матеріальних, фінансових та інтелектуальних ресурсів з метою одержання доходу;

в) кошти, вкладені в об'єкт розвитку;

г) інвестиції в цінні папери, випущені приватними компаніями або державою, банківські депозити та ощадні сертифікати.

6. Основними методами оцінки ефективності інвестиційних проєктів є:

а) коефіцієнт ділової активності, заборгованості та забезпечення власними обіговими коштами;

б) чистий приведений дохід, внутрішня ставка дохідності, індекс рентабельності;

в) коефіцієнти ліквідності, фінансової залежності, рентабельності продажу;

г) коефіцієнти інвестування, співвідношення власних і залучених коштів і фінансової незалежності.

7. Інновація – це

а) новостворені і вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного чи іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери;

б) діяльність, спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, і яка зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг;

в) сукупність змін що охоплюють весь комплекс відносин виробництва і споживання та являють собою період від зародження ідеї до її комерційної реалізації.

г) всі відповіді правильні.

8. За об'єктом інноваційної діяльності виділяють такі види інновацій:

а) виробничі, економічні, техніко-технологічні, екологічні;

б) продуктові, процесні, ринкові, сировинні;

в) інновації для виробника, для споживача, для суспільства;

г) радикальні, ординарні, модифікуючі.

9. Що не належить до видів інноваційних процесів?

а) виробничі нововведення;

б) організаційні нововведення;

в) економічні нововведення;

г) правові нововведення.

10. За рівнем новизни інновації поділяються на:

- а) нові для підприємства, нові для країни, нові для світового ринку;
- б) локальні, системні, глобальні;
- в) радикальні, ординарні, удосконалюючі, псевдоінновації;
- г) відкриваючі, скасовувальні, заміщені, зворотні.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Які основні джерела інвестиційних ресурсів для підприємства?
2. Як інновації впливають на економічний розвиток підприємства?
3. Які етапи реалізації інноваційного процесу?
4. Які критерії оцінки успішності інноваційних проектів?
5. Які ризики пов'язані з фінансуванням інновацій?
6. Які сучасні тенденції розвитку інноваційних процесів?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11-12

ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА І ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Питання для обговорення

1. Класифікація витрат підприємства.
2. Структура собівартості продукції.
3. Методи калькуляції собівартості.
4. Вплив обсягу виробництва на собівартість.
5. Оптимізація витрат для зниження собівартості.
6. Аналіз змінних і постійних витрат.

Практичні завдання

Завдання 1.

Визначте виробничу і повну собівартість виробу на основі даних таблиці.

Таблиця 11.1 – Витрати на один виріб за статтями калькуляції

Статті витрат	Величина витрат
1	2
1. Основні матеріали, грн.	78,4
2. Зворотні відходи, грн.	4,2
3. Допоміжні матеріали, грн.	13,4
4. Покупні напівфабрикати, грн.	21,0
5. Паливо, грн.	10,8
6. Електроенергія, грн.	24,7
7. Основна зарплата виробничих робітників, грн.	140,0
8. Додаткова зарплата виробничих робітників	15% від основної зарплати
9. Відрахування на соціальні заходи (ЄСВ)	відповідно до діючого законодавства
10. Витрати на утримання та експлуатацію устаткування, грн.	8,3
11. Загальновиробничі витрати	70% від суми основної зарплати виробничих робітників
12. Позавиробничі витрати	5,2% від суми виробничої собівартості

Завдання 2

Розрахувати собівартість виробу та прибуток від його продажу на основі даних таблиці, якщо норма прибутку становить 15%.

Таблиця 11.2 – Витрати на 100 одиниць продукції за статтями калькуляції

Статті витрат	Величина витрат
1. Сировина і матеріали, грн.	5120,0
2. Паливо та електроенергія, грн.	2451,0
3. Витрати на оплату праці основних робітників, грн.	4800,0
4. Відрахування на соціальні заходи (ЄСВ)	згідно діючого законодавства
5. Загальновиробничі витрати, грн.	1250,0
6. Загальногосподарські витрати	25% від оплати праці основних робітників

Завдання 3.

Собівартість товарної продукції за звітний рік склала 25 млн. грн., фактичний обсяг товарної продукції за оптовими цінами підприємства – 29,8 млн. грн. Планом передбачається зниження витрат на 1 гривню товарної продукції на 15 копійок. Визначити витрати на 1 гривню товарної продукції у звітному та плановому роках.

Завдання 4.

За звітними даними собівартість товарної продукції підприємства склала 22,1 млн. грн., зокрема витрати на сировину й матеріали – 10,2 млн. грн. На наступний рік планується зменшити витрати на матеріали за рахунок зниження норм споживання на 5%, проте очікується зростання цін на сировину й матеріали на 10%. Визначити собівартість товарної продукції у плановому році.

Завдання 5.

Загальна сума умовно-постійних витрат становила 7,5 млн. грн. при собівартості товарної продукції – 42 млн. грн. Визначити на скільки зміниться собівартість продукції (у вартісному вираженні та у відсотках), якщо обсяг випуску продукції збільшиться на 20%, а сума умовно-постійних витрат зросте на 5%.

Завдання 6.

За звітний період підприємство виготовило та реалізувало 20000 виробів. Постійні витрати підприємства за цей період склали 300 тис. грн., а змінні

витрати – 500 тис. грн. Оптова ціна виробника (без ПДВ), встановлена на один виріб, дорівнює 50 грн. Скільки виробів додатково потрібно виготовити і реалізувати в наступному періоді, якщо підприємство бажає збільшити свій прибуток на 25%?

Завдання 7.

Обчисліть суму прямих витрат, які будуть віднесені на собівартість замовлення по операції виготовлення друкарських форм та визначте структуру цих витрат.

Таблиця 11.3 – Дані для розрахунку

Показники	Значення
Кількість друкарських форм	98
Норма часу на виготовлення 1 форми, хвилин	11
Вартість 1 формної пластини, грн.	210,0
Вартість допоміжних матеріалів на виготовлення 1 форми, грн.	8,5
Годинна тарифна ставка, грн.	75,0
Єдиний соціальний внесок, %	22
Встановлена електрична потужність струмоприймачів обладнання, кВт	6
Коефіцієнт втрат електроенергії	1,1
Ціна 1 кВт-год електроенергії, грн.	5,7
Балансова вартість обладнання для виготовлення друкарських форм, тис. грн.	450
Корисний термін експлуатації, років	7
Метод нарахування амортизації	прямолінійний
Річний фонд часу роботи устаткування, год	2000

Завдання 8.

Визначити відсоток зниження витрат на виробництво продукції, якщо відомо, що виробнича програма підприємства становить 500 виробів А, 720 виробів Б. Собівартість виробу А дорівнює 85 грн., а виробу Б – 160 грн. Частка умовно-змінних витрат у собівартості продукції складає для виробів А – 65%, для виробів Б – 68%. План на наступний рік передбачає збільшення випуску продукції А на 20%, а продукції Б – на 40%. Оптова ціна продукції А – 110 грн., продукції Б – 200 грн.

Завдання 9.

Визначте точку беззбитковості певного виду продукції підприємства,

якщо річні витрати на рекламу дорівнюють 125 тис. грн., на оплату праці управлінського персоналу – 580 тис. грн., амортизація основних засобів – 165 тис. грн. Витрати на одиницю продукції за окремими статтями витрат дорівнюють: на матеріали – 16,4 грн., на оплату працю робітників – 13,0 грн., єдиний соціальний внесок – 2,9 грн., на електроенергію – 1,7 грн. Ціна одиниці продукції 47 грн.

Завдання 10

За звітними даними собівартість товарної продукції становила 15,2 млн. грн., питома вага основної заробітної плати виробничих робітників у ній 25,4%, матеріальних затрат – 47,8%. На плановий період передбачено досягти зростання продуктивності праці одного працюючого на 3%, середньої заробітної плати – на 2%, а зниження матеріальних витрат – на 4,5%. Виясніть, як зміниться собівартість товарної продукції у плановому періоді.

Завдання тестового контролю

1. До складу прямих матеріальних витрат зараховується:

а) вартість сировини й основних матеріалів, покупні напівфабрикати, допоміжні матеріали, виконані роботи, наданні послуги, що можуть бути віднесені до певного об'єкту витрат;

б) вартість сировини й основних матеріалів, покупні напівфабрикати, комплектуючі вироби, допоміжні матеріали;

в) вартість сировини й основних матеріалів, покупні напівфабрикати, заробітна плата й інші виплати працівникам;

г) вартість сировини й основних матеріалів, покупні напівфабрикати, інші виробничі витрати.

2. Визначення собівартості одиниці продукції за встановленими статтями (номенклатурою) витрат називається ...

а) кошторис витрат;

б) калькулювання;

в) фактична собівартість;

г) всі відповіді правильні.

3. До змінних витрат відносяться:

- а) матеріальні витрати;
- б) витрати на реалізацію продукції;
- в) амортизаційні відрахування;
- г) адміністративні та управлінські витрати.

4. Витрати підприємства, що виникають у зв'язку з його основною діяльністю, пов'язаною з виробництвом і реалізацією продукції, яка забезпечує основну частку його доходу:

- а) операційні;
- б) фінансові;
- в) непередбачувані;
- г) інвестиційні.

5. До постійних витрат відносяться:

- а) витрати на сировину;
- б) витрати на оренду приміщення;
- в) витрати на електроенергію для технологічних цілей;
- г) витрати на заробітну плату основних робітників.

6. До прямих витрат відносять:

- а) витрати на утримання і експлуатацію основних засобів;
- б) заробітна плата управлінського персоналу;
- в) вартість допоміжних та інших матеріалів, які можна безпосередньо

віднести до окремого об'єкта витрат;

- г) заробітна плата обслуговуючого персоналу.

7. Залежно від часу формування затрат собівартість буває:

- а) нормативна, планова, фактична;
- б) цехова, повна, виробнича;
- в) змінна, виробнича, повна;
- г) вірна відповідь відсутня.

8. Адміністративно-господарські витрати відносять до:

- а) непрямих витрат;
- б) прямих матеріальних витрат;
- в) постійних витрат;
- г) незмінних витрат.

9. За зв'язком з обсягом виробництва витрати поділяються на:

- а) одноелементні і комплексні;
- б) прямі і непрямі;
- в) постійні і змінні;
- г) повні і питомі.

10. До економічних елементів витрат не відносяться:

- а) матеріальні витрати;
- б) витрати на оплату праці;
- в) інші операційні витрати;
- г) витрати на підготовку і освоєння виробництва.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Які основні види витрат підприємства?
2. Як змінні витрати впливають на собівартість продукції?
3. Які методи калькуляції собівартості використовуються в підприємствах?
4. Які чинники впливають на структуру собівартості?
5. Які інструменти застосовуються для оптимізації витрат?
6. Як собівартість продукції впливає на цінову політику підприємства?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 13

ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛ ПРИБУТКУ. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Питання для обговорення

1. Джерела формування прибутку підприємства.
2. Структура розподілу прибутку.
3. Види податків, які сплачують підприємства.
4. Вплив оподаткування на фінансову стратегію підприємства.
5. Механізми мінімізації податкового навантаження.
6. Роль державної податкової політики у розвитку бізнесу.

Практичні завдання

Завдання 1

Чистий дохід від реалізації продукції складає 54673,5 тис. грн., собівартість реалізованої продукції – 23865,2 тис. грн. Адміністративні витрати – 10950,0 тис. грн. Витрати на збут – 3380 тис. грн. Прибуток від іншої операційної діяльності – 28,5 тис. грн. Прибуток від іншої звичайної діяльності – 13 тис. грн., витрати від іншої звичайної діяльності – 14,2 тис. грн., погашення кредиту – 32 тис. грн. Визначити прибуток від звичайної діяльності, чистий прибуток підприємства, рентабельність операційної діяльності.

Завдання 2

Здійсніть розподіл чистого прибутку та визначте величину нерозподіленого прибутку. Відповідно до статуту підприємства з чистого прибутку відбуваються такі відрахування: 20% чистого прибутку – до резервного капіталу; 25% – на поповнення власного капіталу; 35% – на виплату дивідендів. Підприємство має такі показники: 1) виручка від реалізації продукції – 18792 тис. грн.; 2) ПДВ – 3132 тис. грн.; 3) операційні витрати – 12324 тис. грн.

Завдання 3

Підприємство планує реалізувати за місяць 2000 виробів. Відпускна ціна реалізації – 150 грн., зокрема ПДВ – 20%. На виробництво 1 виробу витрачено 60 грн., а витрати по просуванню даного виду продукції на ринок склали 20000 грн. Розрахуйте суму податку на прибуток за місяць.

Завдання 4

Визначити величину прибутку підприємства (валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності, прибуток до оподаткування, чистий прибуток) за розрахунковий період на основі даних табл. 13.1.

Таблиця 13.1 – Дані для розрахунку

Показники	Значення, тис. грн.
1. Дохід від реалізації продукції (включно з ПДВ)	13780,0
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	8260,0
3. Адміністративні витрати	1560,0
4. Витрати на збут продукції	250,0
5. Дохід від участі в капіталі	25
6. Фінансові витрати	52

Завдання тестового контролю

1. Прибуток підприємства характеризує:

- а) витрати на виробництво та реалізацію продукції;
- б) кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства;
- в) величину отриманого підприємством доходу;
- г) точку беззбитковості виробництва продукції.

2. Вид прибутку, який визначається як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – це:

- а) валовий;
- б) від операційної діяльності;
- в) від звичайної діяльності;
- г) від надзвичайної діяльності.

3. Що є прибутком від реалізації продукції?

- а). грошові надходження від реалізації продукції;
- б). грошове вираження вартості товару;
- в). різниця між вартістю реалізованої продукції та її повною собівартістю;
- г). валовий дохід.

4. Оберіть фактор, який не впливає на валовий прибуток?

- а) витрати на збут;
- б) обсяг реалізованої продукції;
- в) реалізаційна ціна;
- г) собівартість реалізованої продукції.

5. Вид прибутку, який визначається як алгебрична сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків) – це:

- а) від звичайної діяльності до оподаткування;
- б) від операційної діяльності;
- в) валовий;
- г) чистий.

6. Чистий прибуток – це:

- а) загальна сума прибутку підприємства за всіма видами виробничої й невиробничої діяльності;
- б) валовий прибуток підприємства без ПДВ та акцизу;
- в) фінансовий результат від звичайної діяльності, скоригований на доходи та витрати від надзвичайної діяльності;
- г) прибуток, який залишається підприємству після оплати всіх витрат та податків.

7. Вкажіть податки, які належать до прямих:

- а) ПДВ;
- б) податок на прибуток;
- в) акцизний збір;

г) відповіді «а», «б», «в» разом.

8. Оберіть перелік, де всі податки є непрямими:

а) ПДВ, акцизний збір;

б) єдиний податок, податок на прибуток;

в) ПДВ, податок на прибуток;

г) єдиний податок, акцизний збір.

9. Базова ставка податку на прибуток підприємства становить:

а) 10%;

б) 15%;

в) 18%;

г) 22%.

10. Використовувати єдиний податок не можуть організації та підприємства, які займаються:

а) надання комунікаційних послуг;

б) видобуванням та продажем корисних копалин;

в) фінансовим посередництвом (крім страхової діяльності);

г) відповіді «а», «б», «в» разом.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Які основні джерела формування прибутку?

2. Які підходи використовуються для розподілу прибутку?

3. Які податки найбільше впливають на діяльність підприємств?

4. Як податкове навантаження впливає на прибутковість?

5. Які методи використовуються для оптимізації податків?

6. Які чинники враховують при плануванні прибутку?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 14

ДОХОДИ ТА ЦІНОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

Питання для обговорення

1. Джерела доходів підприємства.
2. Фактори, що впливають на формування доходів.
3. Види та стратегії цінової політики.
4. Методи встановлення ціни на продукцію.
5. Вплив ринкових умов на цінову політику.
6. Зв'язок між ціновою політикою та конкурентоспроможністю.

Практичні завдання

Завдання 1

Підприємство виготовило й реалізувало у звітному періоді 2200 од. виробів одного виду. Ціна реалізації одиниці виробу становить 35 грн., а повна собівартість його виробництва та продажу – 32 грн. Співвідношення змінних і постійних витрат на виробництво продукції дорівнює 60% і 40%. Дослідження ринку показали, що якщо знизити ціну одного виробу на 1 грн., тобто з 35 до 34 грн., то обсяг продажу продукції може бути збільшений на 12%. Виробничі потужності підприємства уможливають відповідне збільшення обсягу виробництва продукції. Прийміть рішення щодо доцільності зниження ціни реалізації виробу та обґрунтуйте його розрахунками.

Завдання 2

Плановий обсяг продажу продукції, на основі якого визначалась ціна продукції, становив 50000 одиниць. Для виготовлення такої кількості продукції витрати дорівнюватимуть 1,5 млн. грн., зокрема: змінні витрати – 1 млн. грн., постійні витрати – 500 тис. грн. Прибутковість продукції планується на рівні 15%. Визначити зміну ціни, якщо підприємство фактично виготовило і реалізувало 30000 одиниць продукції.

Завдання 3

Встановити розрахункову ціну одиниці продукції на основі таких даних: витрати на матеріали на одиницю виробу – 42 грн.; основна заробітна плата робітників виробництва – 18 грн.; додаткова заробітна плата (від основної заробітної плати) – 20 %; відрахування на соціальні заходи – відповідно до ставки ЄСВ; витрати на експлуатацію та утримання обладнання – 5,2 грн.; загально-виробничі витрати – 8 грн. Рівень рентабельності складатиме 19 %.

Завдання 4

За рік підприємством реалізовано 50 тис. одиниць продукції. Виробнича собівартість одиниці продукції – 152 грн. Річні комерційні витрати становлять 275 тис. грн. Прибуток повинен становити 15% від повної собівартості реалізованої продукції. Визначити гуртову ціну продукції підприємства.

Завдання тестового контролю

1. Надходження, одержані підприємством внаслідок його господарської діяльності за певний період часу у вигляді конкретних економічних вигід, отриманих внаслідок використання в господарському процесі залучених для цього економічних ресурсів в умовах прийняттого рівня підприємницького ризику – це ...

- а) валовий дохід;
- б) валовий прибуток;
- в) чистий дохід;
- г) чистий прибуток.

2. Різниця між доходом від реалізації продукції та податком на додану вартість – це ...

- а) валовий дохід;
- б) валовий прибуток;
- в) чистий дохід;

г) чистий прибуток.

3. До якого виду доходів можна віднести доход, отриманий підприємством від оренди майна?

- а) до інших операційних доходів;
- б) до доходів від фінансової діяльності;
- в) до доходів від інвестиційної діяльності;
- г) до доходів від надзвичайної діяльності.

4. Які фактори впливають на виручку від реалізації продукції?

- а) кількість виробленої та реалізованої продукції, асортимент продукції;
- б) собівартість продукції та рівень цін реалізації;
- в) кількість виробленої та реалізованої продукції, якість продукції;
- г) відповіді «а», «б», «в» разом.

5. Ціллю стратегії ціноутворення, що орієнтована на збут, є:

- а) максимізація прибутку;
- б) максимізація виручки;
- в) стабілізація цін;
- г) збільшення частки ринку.

6. Ціллю стратегії ціноутворення, що орієнтована на конкуренцію, є:

- а) максимізація прибутку;
- б) максимізація виручки;
- в) стабілізація цін;
- г) збільшення частки ринку.

7. Гнучка стратегія ціноутворення, за якої компанії коригують ціни на товари в режимі реального часу залежно від зміни різних факторів: попиту, пропозиції, курсів валют, геолокації покупця тощо – це ...

- а) ціноутворення на основі витрат;
- б) динамічне ціноутворення;
- в) пакетне ціноутворення;
- г) конкурентне ціноутворення.

8. Стратегія, за якої ціна продажу товару визначається на основі собівартості, з додаванням націнки для забезпечення прибутковості – це

- а) ціноутворення на основі витрат;
- б) динамічне ціноутворення;
- в) пакетне ціноутворення;
- г) конкурентне ціноутворення.

9. Ціна, за якої обсяг прибутків і продажів зберігається або зростає, а витрати зберігаються на прийнятному для бізнесу рівні – це ...

- а) ринкова ціна;
- б) оптимальна ціна;
- в) ціна попиту;
- г) ціна пропозиції.

10. Ціна, яка може бути запропонована продавцем товару на ринку, виходячи із рівня витрат на його виготовлення та прибутку, який очікують, з урахуванням стану ринкової кон'юнктури – це ...

- а) ринкова ціна;
- б) оптимальна ціна;
- в) ціна попиту;
- г) ціна пропозиції.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Які основні джерела доходів підприємства?
2. Як ринковий попит впливає на цінову політику?
3. Які методи ціноутворення існують?
4. Як конкурентне середовище впливає на вибір цінової стратегії?
5. Які чинники враховуються при виборі цінової політики?
6. Як змінюється цінова політика в умовах економічної нестабільності?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 15

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для обговорення

1. Фінансові результати діяльності підприємства: поняття та показники.
2. Розподіл та використання прибутку.
3. Ефективність як економічна категорія.
4. Аналіз показників рентабельності.
5. Система показників оцінки ефективності господарської діяльності підприємства.
6. Показники фінансового стану підприємства.

Практичні завдання

Завдання 1

Підприємство планувало портфель замовлень обсягом 100 тис. одиниць продукції по ціні за одиницю продукції 20 грн. Собівартість даного обсягу планувалась на рівні 1600 тис. грн., з яких 700 тис. грн. приходиться на постійні витрати. Однак протягом року ситуація змінилась і реальний обсяг продажу за прогнозами становитиме лише 60% від планового портфеля замовлень. В такій ситуації підприємство розглядає варіант прийняття до виконання додаткового замовлення обсягом 25 тис. одиниць по ціні за одиницю 14 грн., що є меншою за планову собівартість. Крім того виконання додаткового замовлення потребує додаткових витрат на конструкторсько-технологічну підготовку виробництва у розмірі 50 тис. грн. Визначити чи вигідним буде прийняття додаткового замовлення.

Завдання 2

Власник компанії «Х» розглядає можливість введення нової виробничої лінії, що потребує 240 000 грн. на місяць витрат за оренду нового обладнання. Змінні витрати на одиницю продукції складають 80 грн. Ціна одного виробу в

роздрібній торгівлі становить 280 грн. Розрахуйте: 1) скільки виробів необхідно продати для досягнення точки беззбитковості; 2) яким буде прибуток (збитки), якщо щомісячно виробляється і реалізується 1000 виробів; 3) скільки виробів необхідно продати для отримання прибутку обсягом 160000 грн.?

Завдання 3

Обсяг реалізованої продукції підприємства за звітний період склав 415 тис. грн. Повна собівартість продукції склала 330 тис. грн. Планується зниження витрат на 1 грн. реалізованої продукції на 7 коп. Обсяг реалізованої продукції у плановому періоді має складати 450 тис. грн. Розрахувати прибуток підприємства у плановому періоді.

Завдання 4

Прибуток від реалізації продукції у звітному періоді складає 54 тис. грн. Передбачається, що повна собівартість продукції у плановому періоді складатиме 350 тис. грн. Рентабельність продукції у звітному періоді складає 15%. У плановому періоді планується підвищення цін на продукцію підприємства на 5%. Визначити очікуваний прибуток у плановому періоді.

Завдання 5

У базовому періоді обсяг реалізованої продукції підприємства становив 350000 грн. У розрахунку на кожну гривню валових витрат на виробництво продукції було одержано 0,35 грн. прибутку. Визначити, на скільки процентних пунктів має змінитися рівень рентабельності продукції, якщо прибуток зросте на 10 % за одночасного зменшення валових витрат на виробництво на 8 %.

Задача 6

Підприємство випускає шкільне письмове приладдя, зокрема й блокноти, які продаються оптовим покупцям за відпускну ціною 25 грн. за блокнот. Підприємство продає на ринку свого регіону 1000 блокнотів за місяць. Є наступні дані про структуру змінних витрат на виробництво і реалізацію одного

блокноту: затрати на матеріали – 4,0 грн.; затрати на заробітну плату виробничого персоналу – 4,5 грн.; змінні накладні витрати – 3,2 грн.; витрати на логістику – 2,3 грн.; постійні накладні витрати – 5,0 грн. Підприємство отримує додаткове замовлення на виробництво блокнотів від покупця з іншого регіону. Передбачено розмір партії – 500 штук за місяць за ціною – 15 грн. за блокнот. Новий оптовий покупець погоджується забирати товар прямо зі складу підприємства-виробника. Чи прийняти отримане замовлення, якщо виробничі потужності виробника дозволяють виготовляти 1500 блокнотів за місяць?

Завдання 7

Підприємство планує випускати чотири види продукції. Визначити прибуток від реалізації окремих виробів продукції та загальний розмір чистого прибутку, якщо податок на прибуток складає 18%.

Таблиця 15.1 – Дані для розрахунку

Виріб	Кількість, тис.шт.	Собівартість продукції, грн.	Рентабельність виробів, %
А	20	275	18,0
Б	23	130	12,0
В	15	2140	15,0
Г	120	250	20,0

Завдання 8

Визначити оптову ціну та рентабельність продукції. Виробнича програма підприємства складає 140 тис. од. Сума змінних витрат складає 1500 тис. грн., величина постійних витрат – 680 тис. грн. Позавиробничі витрати – 4% від виробничої собівартості продукції, а запланований рівень прибутку – 8,5 грн./од.

Завдання 9

Доход від реалізації продукції підприємства становив 14200 тис. грн. Рентабельність, як відношення прибутку до операційних витрат, дорівнює 15%.

Як зміниться рентабельність за умови незмінності суми операційних витрат, якщо наступного року чистий дохід збільшиться на 5,5%?

Завдання 10

Проаналізуйте фінансовий стан підприємства, якщо чистий дохід від реалізації продукції у базовому періоді склав 4319,6 тис. грн., а у звітному періоді – 5052,0 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції у базовому періоді дорівнювала 3192 тис. грн., а у звітному періоді – 3578,6 тис. грн.

Таблиця 15.2 – Агрегований баланс підприємства

Складові балансу	Базовий рік	Звітний рік
АКТИВ		
1. Необоротні активи	2381,6	2338,0
2. Оборотні активи	1748,9	1711,3
- запаси	1003,5	636,7
- дебіторська заборгованість	565,9	871,2
- грошові кошти	179,2	201,7
- витрати майбутніх періодів	0,3	1,7
БАЛАНС	4130,5	4049,3
ПАСИВ		
1. Власний капітал	2862,3	2984,0
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	180,0	136,0
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	1088,2	929,3
- поточна кредиторська заборгованість	890,0	815,2
- поточні забезпечення	198,0	110,1
- доходи майбутніх періодів	0,2	4,0
БАЛАНС	4130,5	4049,3

Завдання тестового контролю

- Яким прибутком має право вільно розпоряджатися підприємство?
 - валовим;
 - прибутком від операційної діяльності;
 - чистим прибутком;
 - прибутком від звичайної діяльності.
- Оберіть правильне визначення економічної сутності рентабельності?
 - абсолютна сума отриманого прибутку підприємства;
 - рівень дохідності підприємства;

в) перевищення доходу від реалізації продукції над її собівартістю;
г) сума фінансових ресурсів підприємства, що забезпечують його виробничо-господарську діяльність.

3. Відносним показником ефективності роботи підприємства є:

- а) прибуток;
- б) рентабельність виробництва;
- в) ціна одиниці продукції;
- г) собівартість продукції.

4. Рентабельність продукції визначається як відношення ...

- а) прибутку до оподаткування до об'єму реалізованої продукції;
- б) прибутку від реалізації до собівартості реалізованої продукції;
- в) прибутку до оподаткування до середньої вартості майна підприємства;
- г) чистого прибутку до об'єму реалізованої продукції.

5. Оберіть правильне твердження:

- а) рівень рентабельності прямо пропорційно залежить від величини прибутку;
- б) рівень рентабельності обернено пропорційно залежить від величини прибутку;
- в) рівень рентабельності не залежить від величини прибутку;
- г) жодної правильної відповіді.

6. Рентабельність капіталу підприємства визначається як відношення чистого прибутку до:

- а) собівартості виробу;
- б) виручки від реалізації продукції;
- в) суми капітальних інвестицій;
- г) вартості оборотних і необоротних активів.

7. Рентабельність продажів розраховують як відношення:

- а) величини прибутку від реалізації продукції до величини виробничих фондів підприємства, виражене у відсотках;

б) величини прибутку від реалізації продукції до величини собівартості продукції, виражене у відсотках;

в) величини прибутку від реалізації продукції до доходу від реалізації продукції, виражене у відсотках;

г) величини чистого доходу до величини прибутку від реалізації продукції, виражене у відсотках.

8. Що характеризує коефіцієнт автономії?

а) співвідношення власних і позикових коштів;

б) ступінь мобільності власних коштів;

в) частку джерел власних коштів у покритті позаобігових активів;

г) незалежність підприємства від позикових коштів.

9. Якщо коефіцієнт абсолютної ліквідності дорівнює 0,25 – про що це свідчить?

а) значне перевищення коефіцієнтом оптимального рівня, що свідчить про неефективне використання грошових коштів;

б) підприємство за рахунок грошових коштів може покрити 25% поточних зобов'язань;

в) значення коефіцієнту менше оптимального рівня, що свідчить про неефективне використання грошових коштів;

г) підприємство за рахунок грошових коштів може покрити 75% поточних зобов'язань.

10. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості визначається співвідношенням ...

а) доходу від реалізації продукції за звітний період та середньої величини дебіторської заборгованості за цей же період;

б) собівартості реалізованої продукції за звітний період та середньої величини дебіторської заборгованості за цей же період;

в) доходу від реалізації продукції за звітний період та величини дебіторської заборгованості на кінець цього періоду;

г) собівартості реалізованої продукції за звітний період та величини дебіторської заборгованості на кінець цього періоду.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Напрями діяльності підприємства (організації) з формування та раціонального використання фінансових коштів.
2. Складання фінансового плану підприємства (організації).
3. Які основні показники фінансових результатів використовують у підприємствах?
4. Як оцінити рентабельність діяльності підприємства?
5. Які методи застосовуються для покращення фінансових показників?
6. Які фактори впливають на фінансові результати?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 16

ДЕРЖАВНА ТА ГРАНТОВА ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Питання для обговорення

1. Основні інструменти державної підтримки малого та середнього бізнесу.
2. Види грантів для бізнесу та умови їх отримання.
3. Процес подання заявки на грантове фінансування.
4. Пільги та субсидії для малого бізнесу.
5. Роль міжнародних грантових програм у розвитку бізнесу.
6. Оцінка ефективності державної підтримки бізнесу.

Практичні завдання

Завдання 1

Ви є фізичною особою підприємцем, який три роки тому відкрив свою кав'ярню, персонал якої налічував двох найманих працівників. Зараз плануєте розширення бізнесу за рахунок відкриття кондитерської. Для цього орендуєте сусіднє з кав'ярнею приміщення в тій же будівлі та плануєте взяти на роботу ще двох найманих працівників. Якими грантовими програмами Ви можете скористатись, якщо кошти Вам необхідні для: оренди приміщення – 32 тис. грн., придбання додаткового обладнання – 160 тис. грн., поповнення оборотних коштів на закупівлю і сировини на перший час роботи – 25 тис. грн. Чи потрібно буде повертати грантові кошти і за яких умов? Якими ще інструментами державної підтримки малого та середнього бізнесу Ви як підприємець можете скористатись?

Завдання 2

Товариство з обмеженою відповідальністю «XXX», що займається виробництвом меблів, планує розвиток свого виробництва за рахунок

розширення асортименту виробів. Підприємство має вільні площі під новий цех, проте існує потреба додаткових коштів для придбання необхідного обладнання. На підприємстві працює 16 осіб, а за рахунок розширення діяльності планується створення ще 7 робочих місць. Якими грантовими програмами може скористатись товариство і на яку суму може розраховувати, якщо вартість нового обладнання з урахуванням транспортно-монтажних робіт становить 1,5 млн. грн.? Якими ще інструментами державної підтримки малого та середнього бізнесу можете скористатись підприємство?

Завдання тестового контролю

1. Що з перерахованого є програмами підтримки та відродження вітчизняного підприємництва?

- а) програма з релокації українських виробництв;
- б) «єРобота»;
- в) кредитна програма «5-7-9»;
- г) всі відповіді разом.

2. Якою є вигода для держави від надання податкових пільг суб'єктам підприємництва?

- а) розширенні податкової бази;
- б) звуження податкової бази;
- в) ручний розподіл бюджетних трансфертів на підтримку інноваційної діяльності;
- г) жодної правильної відповіді.

3. Безоплатна (безповоротна) фінансова допомога з цільовим призначенням, яка надається для реалізації певного проекту, зокрема і розвиток бізнесу – це ...

- а) кредит;
- б) інвестиція;
- в) грант;

г) жодної правильної відповіді.

4. Хто може отримувати гранти?

а) наукові установи, дослідницькі групи, індивідуальні дослідники та творчі особистості;

б) малий та середній бізнес;

в) неприбуткові організації, благодійні фонди;

г) всі відповіді разом.

5. Грант загальної підтримки надається ...

а) на капітальні витрати;

б) для реалізації конкретного проєкту/програми;

в) для основної діяльності, забезпечення стабільності та розвитку;

г) жодної правильної відповіді.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Які види державної підтримки доступні для підприємців?
2. Як отримати грантове фінансування для бізнесу?
3. Які критерії використовуються для оцінки грантових заявок?
4. Як податкові пільги впливають на розвиток малого бізнесу?
5. Які міжнародні програми підтримки доступні для бізнесу?
6. Які фактори сприяють ефективному використанню грантів?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 17
БАНКРУТСТВО, АНТИКРИЗОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЕКОНОМІЧНА
БЕЗПЕКА ТА ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для обговорення

1. Сутність економічної безпеки та її види.
2. Економічна криза підприємства: основні причини, види кризи.
3. Антикризове управління діяльністю підприємства.
4. Сутність та цілі реструктуризації підприємств.
5. Банкрутство підприємства.
6. Процедура фінансової санації.

Практичні завдання

Завдання 1

Оцініть ймовірність банкрутства підприємства, якщо чистий дохід від реалізації продукції у базовому періоді склав 4319,6 тис. грн., а у звітному періоді – 5052,0 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції у базовому періоді дорівнювала 3192 тис. грн., а у звітному періоді – 3578,6 тис. грн. Прибуток від звичайної діяльності за два останніх роки відповідно дорівнював 227,6 тис. грн. та 320,4 тис. грн. Чистий прибуток у базовому році становив 186,6 тис. грн., а у звітному році – 262,7 тис. грн.

Таблиця 17.1 – Агрегований баланс підприємства

Складові балансу	Базовий рік	Звітний рік
1	2	3
АКТИВ		
1. Необоротні активи	2381,6	2338,0
2. Оборотні активи	1748,9	1711,3
- запаси	1003,5	636,7
- дебіторська заборгованість	565,9	871,2
- грошові кошти	179,2	201,7
- витрати майбутніх періодів	0,3	1,7
БАЛАНС	4130,5	4049,3
ПАСИВ		
1. Власний капітал	2862,3	2984,0
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	180,0	136,0

1	2	3
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	1088,2	929,3
- поточна кредиторська заборгованість	890,0	815,2
- поточні забезпечення	198,0	110,1
- доходи майбутніх періодів	0,2	4,0
БАЛАНС	4130,5	4049,3

Завдання 2

Визначте наскільки доцільним є вкладання коштів у модернізацію виробництва одного із підрозділів підприємства. Відомо, що в перший рік необхідний обсяг інвестиційних ресурсів для реалізації заходу становить 1700 тис. грн., в другий – 2600 тис. грн. Заходи з модернізації дозволять отримати грошові надходження починаючи з другого року реалізації проекту в розмірі 3600 тис. грн., а в третьому році – 1600 тис. грн. Середньоринкова ставка доходності в перший рік становить 10%, в другий – 15%, третій – 20%.

Завдання 3

При проведенні реструктуризації підприємство планує диверсифікувати свою діяльність на внутрішньому ринку. Розглядається три альтернативні проекти диверсифікації. Перший проект вимагає інвестицій у розмірі 2500 тис. грн., другий – 1200 тис. грн., третій – 2900 тис. грн. Грошові надходження від реалізації проектів прогножуються у розмірі: 3200 тис. грн., 1560 тис. грн. та 4700 тис. грн. Якому з проектів слід надати перевагу для реалізації в рамках реструктуризації? Відповідь підкріпіть розрахунками.

Завдання тестового контролю

1. Головними цілями економічної безпеки підприємства є:

а) забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства;

б) забезпечення технічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу того чи того об'єкта господарювання;

- в) якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства;
- г) всі відповіді правильні.

2. До основних функціональних цілей економічної безпеки підприємства не належить:

- а) забезпечення безпеки персоналу підприємства, його капіталу, майна й комерційних інтересів;
- б) проведення аудиту діяльності підприємства;
- в) забезпечення високої фінансової ефективності, стійкості та незалежності;
- г) захист інформаційного поля, комерційної таємниці, належне інформаційне забезпечення діяльності підприємства.

3. Принцип системи економічної безпеки підприємства, який передбачає необхідність координування зусиль усіх осіб, котрі забезпечують безпеку, підрозділів та служб:

- а) принцип гнучкості;
- б) принцип взаємодії;
- в) принцип компетентності;
- г) принцип системності.

4. Система заходів фінансового оздоровлення підприємства, які спрямовані на запобігання його банкрутству та ліквідації, - це ...

- а) приватизація;
- б) ліквідація;
- в) санація;
- г) реструктуризація.

5. Визнана господарським судом нездатність боржника відновити свою платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури це – ...

- а) банкрутство;
- б) санація;

- в) реструктуризація;
- г) приватизація.

6. Комплекс послідовних заходів, спрямованих на виведення підприємства з кризового стану, називається:

- а) реструктуризацією;
- б) ліквідацією;
- в) санацією;
- г) стагнацією.

7. Система антикризового управління та регулювання підприємств забезпечує:

- а) економічне зростання;
- б) стабільний розвиток;
- в) активізацію діяльності;
- г) немає правильних відповідей.

8. Симптоми банкрутства:

- а) неритмічність виробництва;
- б) утрата клієнтів і покупців;
- в) зниження рівня продуктивності праці;
- г) усі відповіді правильні.

9. Реорганізація, яка спрямована на укрупнення підприємства:

- а) злиття, поглинання;
- б) поділ, виділення;
- в) репрофілювання;
- г) реконструкція.

10. Реструктуризація, що супроводжується інвестиціями в нове та найсучасніше обладнання й технології, розвитком нових продуктів, ринків має назву:

- а) інноваційна;
- б) глибинна;

- в) інвестиційна;
- г) радикальна.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Можливі загрози для економічної безпеки господарюючого суб'єкта.
2. Основні групи чинників, що формують належний рівень економічної безпеки підприємства.
3. Розробка власної довгострокової стратегії формування високого рівня економічної безпеки фірми. Необхідні заходи і ресурси для реалізації стратегії досягнення належної економічної безпеки господарюючого суб'єкта.
4. Зовнішні та внутрішні причини реструктуризації.
5. Фінансовий механізм реструктуризації підприємства.
6. Які фактори можуть призвести до банкрутства? Які методи застосовують для фінансової санації?

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА ЕКЗАМЕН

1. Підприємство: види та організаційно-правові форми.
2. Види підприємств.
3. Правові основи функціонування підприємств в Україні.
4. Об'єднання підприємств та їх класифікація.
5. Основні та оборотні засоби підприємства.
6. Трудові ресурси, персонал підприємства та продуктивність праці.
7. Амортизація як інструмент відтворення основних засобів, методи амортизації.
8. Оборотні кошти підприємства та ефективність їх використання.
9. Структура та управління підприємством.
10. Інвестиційні ресурси та інноваційні процеси на підприємстві.
11. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції.
12. Витрати підприємства і формування собівартості продукції.
13. Кошторис витрат на виробництво.
14. Складання кошторису витрат, методи та способи калькулювання.
15. Поняття зносу та амортизації. Методи амортизаційних відрахувань.
16. Фінансові результати та ефективність діяльності підприємства.
17. Доходи та цінова політика підприємства.
18. Розподіл прибутку, його оподаткування.
19. Рентабельність та її економічне значення.
20. Формування і використання прибутку підприємств.
21. Економічна криза підприємства: основні причини, види кризи.
22. Ліквідація, реорганізація та реструктуризація підприємства.
23. Економічна безпека, антикризова діяльність та фінансова санація підприємства.
24. Банкрутство підприємств.
25. Санація підприємств.
26. Здійснення та ефективність реструктуризації підприємства.

27. Оцінювання фінансового стану підприємства.
28. Місце прибутку в системі економічних показників діяльності підприємства
29. Формування і розподіл прибутку. Оподаткування підприємств.
30. Планування діяльності та обсягів продажу підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Економіка та фінанси підприємства: конспект лекцій [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студентів спеціальності 073 «Менеджмент», освітньо-професійних програм «Менеджмент і бізнес-адміністрування», «Менеджмент інвестицій та інновацій», «Менеджмент міжнародного бізнесу», «Логістика» першого бакалаврського рівня вищої освіти / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад. О. В. Гук. Електронні текстові дані (1 файл: 2,44 Мбайт). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 166 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/32793>

2. Гук О. В. Економіка та фінанси підприємства. Конспект лекцій. Частина 1 [Електронний ресурс] : навчальний наочний посібник для здобувачів ступеня бакалавра, які навчаються за освітньою програмою «Менеджмент і бізнес-адміністрування» спеціальністю 073 «Менеджмент» / О. В. Гук ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані (1 файл: 10,28 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 220 сл. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/47959>

3. Економіка підприємства. Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за спеціальністю 073 «Менеджмент» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: О. В. Гук. Електронні текстові дані (1 файл: 883,51 Кбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. 93 с. URL: <https://ela.kpi.ua/items/ffad61ed-12c2-43c2-ae15-ed9d9e273973>

4. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 767 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/32639>.

5. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с. URL : <http://surl.li/cvoc1>.

6. Андрєєва Л. О., Болтянська Л. О., Лисак О. І. Практикум з економіки підприємства. Запоріжжя: ТДАТУ, 2018. 246 с.

7. Лисак О. І., Андрєєва Л. О., Болтянська Л. О. Економіка підприємства: навчальний посібник. Мелітополь: Люкс, 2020. 272 с.

8. Економіка підприємства: теорія і практикум : навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів галузі знань «Економіка та підприємництво» / В.І. Блонська [та 8 інших]; за редакцією Н.Г. Міщенко, О.І. Ященко; Укоопспілка. Льві: Видавництво «Магнолія 2006», 2019. 688 с.

9. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

10. Бізнес в релокації: кейси Collar Company та «Димне м'ясо від Тараса» . URL: <https://www.oschadbank.ua/blog/biznes-v-relokaciyi-keysy-collar-company-ta-dymne-myaso-vid-tarasa>